

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

จุฬารวรรณ สุทธิพันธ์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง ได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบง
จังหวัดพะเยา” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....
(ดร. บรรจง ไชยรินคำ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัตน์)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

พฤษภาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.บรรจง ไชยรินคำ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า จนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สมบูรณ์และมีคุณค่า

ขอขอบพระคุณ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์เด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพะเยา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่งในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถาม ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย

ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็น อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ผลงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องตอบแทนพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดทำให้การทำวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

จุฬารัตน สุทธิพันธ์

ชื่อเรื่อง	การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา
ผู้ศึกษาค้นคว้า	จุฬารวรรณ สุทธิพันธ์
ที่ปรึกษา	ดร. บรรจง ไชยรินคำ
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555
คำสำคัญ	การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, การบริหารจัดการด้านการศึกษา ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ผู้ดูแลเด็ก

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีทั้งหมด 2 ตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมการบริหารจัดการด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ($\mu=3.83$) ในเรื่อง ครูมีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และดูแลเด็ก รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ($\mu=3.73$) ในเรื่อง เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และคุณภาพของนมที่เด็กได้ดื่ม ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ($\mu=3.70$) ในเรื่อง การส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถและความถนัดของตนเอง เช่น ร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ($\mu=3.63$) ในเรื่อง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นและรับนโยบายต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ($\mu=3.58$) ในเรื่อง น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด และด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.57$) ในเรื่อง บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในสะอาด ปลอดภัย และตัวอาคารมั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย ตามลำดับ

Title NURSERY SCHOOL MANAGEMENT OF MAEYOM MUNICIPALITY,
MAEYOM DISTRICT, PHAYAO.

Author Julawan Suthiphan

Advisor Banjong Chairinkham, Ph.D.

Academic Paper Independent Study M.E.d. in Educational Administration,
University of Phayao, 2012

Keywords Nursery school management; Education administration according to
educational standards for nursery school, Department of Health;
Nursery school.

ABSTRACT

The objective of this study was to study nursery school management according to educational standards for nursery school, Department of Health, MaeYom Municipality, MaeYom District, Phayao. The people in this study were the 70 guardians of children in Yom municipality. The instrument used was rating scale questionnaire. There were 5 scales on the questionnaire. The questionnaire was divided into 2 parts. Mean and standard deviation were used in this study

The result of the study revealed that, from six aspects of the management, guardians were satisfied with the nursery school management of MaeYom Municipality at high level. From the highest to the lowest range, the personal aspect received the highest mean score ($\mu=3.83$) for teachers' abilities in doing knowledge management. Next was health promotion ($\mu=3.73$) where every child was evaluated for nutritional intake condition through the measurement of children's weight, height, and the quality of milk consumed. Following was promotion of child development ($\mu=3.70$) focusing on promoting children's abilities and aptitudes such as singing or dancing. Next was guardian participation ($\mu=3.63$) regarding the participation in proposing ideas and complying to the policies from the nursery school. The lowest score was on hygienic food catering ($\mu=3.58$) when focusing on cleanness, safety and physical condition of the building.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ขอบเขตด้านประชากร.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	6
แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก	7
การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย	8
หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐาน.....	19
การดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย.....	22
การจัดการศึกษาปฐมวัย.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
3 วิธีดำเนินการศึกษา	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	38
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การจัดการบริหารจัดการด้านการศึกษาตาม มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพะเยา.....	39
5 บทสรุป.....	45
สรุปผลการศึกษา.....	45
อภิปรายผลการศึกษา.....	47
ข้อเสนอแนะ.....	51
บรรณานุกรม.....	53
ภาคผนวก.....	58
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า.....	65

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	38
2	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม โดยภาพรวม.....	39
3	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาล ตำบลแม่ยม ด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	40
4	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก.....	41
5	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย.....	41
6	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย.....	42
7	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านบุคลากร.....	43
8	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง.....	44

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมุ่งเน้นให้พ่อแม่ ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงดู การสร้างประสบการณ์ การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพ

เด็กเล็กเป็นวัยที่ต้องการ การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยเฉพาะช่วง 5 ปีแรกของชีวิต เป็นระยะที่มีความสำคัญต่อพื้นฐานการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นเด็กที่มีคุณภาพ ศูนย์เด็กเล็กจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่ไว้วางใจให้ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระเลี้ยงดูบุตรหลาน ศูนย์เด็กเล็ก จะต้องเป็นสถานที่ ที่มีสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเลี้ยงดูเด็กเล็ก รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก จึงประกาศนโยบายจะให้มีการมีศูนย์เด็กเล็กที่ได้มาตรฐานครอบคลุม ทุกหมู่บ้านภายในปี พ.ศ. 2552 และกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำมาตรฐานและดำเนินโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน และในนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์เด็กเล็กเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบมีมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบ ที่ต้องได้รับการประเมิน

จากการสำรวจภาวะสุขภาพ พัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2542 โดยสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการโดยรวมปกติทุกด้านเพียงร้อยละ 71.69 มีแนวโน้มล่าช้า ร้อยละ 28.1 โดยพัฒนาการที่เข้าข่ายมีแนวโน้มล่าช้า คือด้านภาษา การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การอยู่ในสังคม และการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านสติปัญญา เพราะมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก จึงนับเป็นการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาสมองในช่วงระยะที่สมองเจริญเติบโตสูงสุด หรือเรียกว่า “หน้าต่างแห่งโอกาส” (นิตยา คชภักดี, 2543, หน้า 1) นอกจากนี้ จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการองค์รวมของเด็กปฐมวัยสูงสุด คือ การศึกษาของพ่อแม่ รายได้ของครอบครัว และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ (ลัดดา เหมาะสุวรรณ,

2547, หน้า 8) ในขณะเดียวกันสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ได้อธิบายถึงผลการศึกษาของสำนักส่งเสริมสุขภาพเมื่อปี พ.ศ. 2546 ว่าผู้เลี้ยงดูเด็กในเวลากลางวัน คือ บิดา มารดา ญาติ ปู่ ย่า ตา ยาย ฝากสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาลและจ้างเลี้ยงตามบ้าน ในอัตรา ร้อยละ 49.8, 29.5, 18.4 และ 2.3 ตามลำดับ (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, 2546, หน้า 4) ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงนับเป็นสถานที่ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กแห่งที่สอง รองจากพ่อแม่ และญาติตั้งจะเห็นว่ามีเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูในศูนย์เด็กเล็กถึงร้อยละ 29.5 การพัฒนาเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มาตรฐานและมีคุณภาพนั้นควรพัฒนาทั้งคนและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ทั้งนี้กรมอนามัยซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่ง ดำเนินงานพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาโดยตลอด ได้รวบรวมข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปี 2546 – 2547 ของกรมอนามัย พบว่า มีศูนย์ 129 เด็กเล็กที่สังกัดหน่วยงานภาครัฐ และที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนรวมจำนวน 14,856 แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน อีกจำนวน 1,347 แห่ง เมื่อมีการศึกษาหลากหลายทั้งประเทศพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนมากยังต้องการการพัฒนาทั้งด้านการบริหารจัดการและการให้บริการด้านต่าง ๆ ประกอบกับปีงบประมาณ 2546 กรมอนามัย โดยสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้นำแนวคิดเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ มาใช้ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ภายใต้ชื่อโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งส่วนราชการ และส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและระดมความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ครอบคลุมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาการเด็ก และการอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพ และมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพัฒนาได้คุณภาพและมาตรฐาน เนื่องจากกรมอนามัยมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ในการสนับสนุนการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะ การส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาการและพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมให้สะอาดปลอดภัยและน่าอยู่อาศัย (กรมอนามัย, 2548, หน้า 9) ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ปี 2548 ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาดปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตามมาตรฐานกรมอนามัย ทั้ง 6 ด้าน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา เป็นอาคารชั้นเดียว จำนวน 5 ห้อง มีครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 3 คน ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 70 คน ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก และจะต้องบริหารจัดการให้ผ่านเกณฑ์ตามปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษา และรับผิดชอบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม จึงมีความสนใจและต้องการศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของกรมอนามัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมุ่งถึงการศึกษการบริหารจัดการด้านการศึกษิตตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 6 ด้าน

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ
2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
3. ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย
4. ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย
5. ด้านบุคลากร
6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรคือ ผู้ปกครองในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา จำนวน 70 คน

นียมคัพทเฉพาะ

1. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง แนวทางการดำเนินงานบริหารสถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย บุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย หมายถึง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การให้บริการ ดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็กในเรื่อง การดูแลภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง พร้อมบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการฝึกให้เด็กรู้จักสุขภาพของตนเองและมีสุขนิสัยที่ดีโดยการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารการตรวจสุขภาพเบื้องต้นพร้อมทั้งบันทึกข้อมูล ดูแล ปฐมพยาบาลให้กับเด็กเมื่อเด็กป่วยและแยกเด็กป่วยให้อยู่ในห้องพยาบาล

2.2 ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็ก หมายถึง การจัดกิจกรรมประจำวัน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งในด้านวุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการของเด็ก จัดกิจกรรม การเรียนรู้จากการเล่น เรียนรู้จากการเล่า นิทานเรียนรู้จากประสบการณ์จริงทั้งเป็นกลุ่มและเดี่ยวเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมถึงการประเมินพัฒนาการเด็กตามวัยและการให้ความรู้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง

2.3 ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย หมายถึง การควบคุมดูแลเกี่ยวกับการปรุงอาหารที่สะอาดโดยคำนึงถึงความปลอดภัยสำหรับเด็กเป็นสำคัญซึ่งการปรุงอาหารนั้นต้องใช้ภาชนะที่สะอาดไม่มีสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายมีการเก็บอุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะ สถานที่เตรียม ปรุงอาหาร สะอาดถูกสุขอนามัย ภาชนะที่ใส่อาหารต้องทำจากวัสดุที่ปลอดภัยปราศจากสารปนเปื้อน พร้อมทั้งมีฝาปิดมิดชิด ผู้ประกอบอาหารต้องมีสุขภาพอนามัยดี แต่งกายสะอาดและมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียม ปรุงอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความต้องการและความสนใจของเด็ก มีบริเวณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งภายในและภายนอกอาคารสะดวกต่อการเคลื่อนไหว สะอาดปลอดภัย สะดวกสบายสวยงามมีประตูรั้วเปิดปิดได้ ไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่เป็นพาหะนำโรค เครื่องเล่นในสนามมีเพียงพอ

2.5 ด้านบุคลากร หมายถึง ผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก ที่ปฏิบัติในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีประสบการณ์และความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดูแล และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้รับการอบรมฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ มีบุคลิกภาพ และจิตใจดี พร้อมทั้งมีอัตราส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก

2.6 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีบทบาทต่อการจัดการศึกษา หรือกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้ง พบปะสนทนาพูดคุย เกี่ยวกับ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองได้ทราบว่า ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กกำลังทำอะไรให้กับเด็ก เพื่อที่ผู้ปกครองจะได้ช่วยสนับสนุนอุปกรณ์หรืองบประมาณต่าง ๆ

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานรับเลี้ยงเด็กเล็ก ของเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ที่ทำหน้าที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย 0-6 ปี ที่ได้รับอนุญาต การจัดตั้งจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

4. ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ครู หรือ ครูพี่เลี้ยง ผู้ปฏิบัติการสอน ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายรวมทั้งกำกับดูแลและ ส่งเสริมพัฒนาการการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบาง จังหวัดพะเยา เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าดำเนินไปตามความมุ่งหมายผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามข้อต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก
3. การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย
4. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมอนามัย
  - 4.1 ความหมายของมาตรฐาน
  - 4.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559
  - 4.3 รูปแบบการจัดบริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบาง จังหวัดพะเยา
5. การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  - 5.1 ความเป็นมาของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย
  - 5.2 ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  - 5.3 ลักษณะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. การจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 6.1 ความหมายและคามสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 6.2 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 6.3 รูปแบบของการจัดการศึกษาปฐมวัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ความเป็นมาของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย จากการสำรวจข้อมูลพัฒนาการเด็กปฐมวัยของไทยปี พ.ศ. 2546 โดยสำนักส่งเสริมสุขภาพกรมอนามัย พบว่า เด็กปฐมวัยของไทยมีพัฒนาการสมวัยเพียงร้อยละ 79.9 ในขณะที่มีเป้าหมายพัฒนาการ

เด็กมากกว่าร้อยละ 90 ดังนั้นเพื่อสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งหมด 17,345 ทั่วประเทศ ได้รับการส่งเสริม พัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้ได้มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ ครอบคลุมทั่วประเทศ กรมอนามัยจึงได้จัดทำโครงการศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ โดยร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สภาการศึกษา กรมการปกครอง ส่วนท้องถิ่นกรมสวัสดิการแรงงาน มีบทบาทหน้าที่สนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะทางวิชาการ พัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน พัฒนาหลักสูตรอบรมผู้ดูแลเด็ก ติดตามและประเมินผล จากการจัดทำโครงการศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ เป็นการส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อแตกต่างกัน แล้วแต่ต้นสังกัด สามารถเป็นสถานที่ส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป (กรมอนามัย, 2549, หน้า 3)

แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก หรือระดับก่อนประถมศึกษา ได้จัดตามแนวปรัชญาของนักจิตวิทยาพัฒนาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ (ปัญญา ยางนอก, 2544, หน้า 16-17)

คอมินิอุส (Comenius) ในปี ค.ศ. 1657 ได้ชักนำให้เปิดโรงเรียนสำหรับแม่ที่มีลูกก่อนวัยเรียน (mother school) ดังปรากฏในหนังสือ The Great Didactic ว่าควรมีโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่มารดาในเรื่องปฏิสนธิ และการเลี้ยงลูก และในหนังสือ School of Infancy ได้เสนอแนะการสอนตามหลักสูตรว่า ครูควรสอนบทเรียนง่าย ๆ เกี่ยวกับวัตถุ สอนให้รู้จักหิน พืช และสัตว์ สิ่งแวดล้อม และสภาพทั่ว ๆ ของท้องทุ่ง ถนน สอนให้มีความสงบเสงี่ยม ซื่อสัตย์และเชื่อฟัง รวมทั้งสอนให้เด็กรู้จักสวดมนต์ภาวนา นอกจากนี้ คอมินิอุส ได้เขียนหนังสือ Orbis Pictus สำหรับเด็กโดยตรงเล่มแรก ซึ่งมีชื่อเสียงและมีผู้แปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา คอมินิอุส ได้มองเห็นความสำคัญ ของระบบโรงเรียนสำหรับเด็ก ๆ แนวคิดของเขาเชื่อว่าบ้านเป็นสถานศึกษาแห่งแรกสำหรับเด็ก เด็กควรได้รับการฝึกทางด้านจิตใจมีความสำคัญพอกับการฝึกด้านสติปัญญา

รุสโซ (Rousseau) ในปี ค.ศ. 1762 ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก โดยเขียนไว้ในหนังสือชื่อ Emile หนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูโดยคำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก ให้เด็กค้นพบตนเองโดยไม่บีบบังคับ ซึ่งเขาถือว่าเป็นการทำลายธรรมชาติของเด็ก การศึกษาของเด็ก คือ การเรียนรู้ด้วยความสนใจตามธรรมชาติและความอยากรู้อยากเห็น หัวใจของการศึกษา คือ ชีวิตในครอบครัว และได้กล่าวถึง

พัฒนาการเด็กไว้ว่า ชั้นแรก ช่วงอายุ 5 ปีแรกของชีวิตเน้นความสำคัญของร่างกาย ชั้นที่สอง ช่วงอายุ 5-12 ปี เด็กจะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบๆตัวจากประสบการณ์โดยตรงและเด็กต้องไม่ได้รับการลงโทษทุกชนิด เน้นว่าเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ย่อส่วน เด็กเป็นเด็กที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ รัสโซ ยังกล่าวไว้ว่าการศึกษาคือต้องไม่เป็นการประหยัดเวลาแต่ต้องยอมเสียเวลา

เปสตาลอซซี (Pestalozzi, 1745-1827 อ้างอิงใน ทศพร เพ็งไธสง, 2545, หน้า 12) นักการศึกษาชาวสวิส เป็นผู้ริเริ่มเรื่องการเตรียมความพร้อม เขาเชื่อว่าความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา เชื่อในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กไม่ว่า จะเป็นด้านความสนใจ ความต้องการหรือระดับความสามารถของการเรียนรู้ เปสตาลอซซี เป็นผู้เสนอความคิดในเรื่องของการเตรียมความพร้อมและเห็นว่าเด็กไม่ควรถูกบังคับให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ

เฟรอบเอล (Froebel, 1822-1889 อ้างอิงใน ทศพร เพ็งไธสง, 2545, หน้า 12) ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษา แนวคิดของเขาเป็นที่ยอมรับและนิยมมากจนถึงปัจจุบัน เฟรอบเอล มีความเชื่อว่า ครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้น ด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ

ปีเจต์ (Piaget, 1902-1986 อ้างอิงใน ทศพร เพ็งไธสง, 2545, หน้า 12) นักการศึกษาชาวเยอรมัน เชื้อชาติสวิส เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญา เขาเชื่อว่าเด็ก 2-7 ปี สติปัญญา กำลังพัฒนาอยู่ในขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre-Operational Stage) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัย 4-6 ปี เป็นวัยที่พัฒนาการภาษาเป็นไปในลักษณะยังเข้าใจความหมายของคำและเรื่องราวยังไม่แจ่มแจ้ง ดังนั้นจึงควรได้เรียนรู้ผ่านการสัมผัส สัมผัส ทดลองและลงมือกระทำด้วยตนเอง

อีริคสัน (Piaget, 1902-1986 อ้างอิงใน ทศพร เพ็งไธสง, 2545, หน้า 12) เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเน้นว่าบุคลิกภาพของคนเรา จะสามารถพัฒนาไปได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจแต่ละช่วงอายุ ทำให้การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เริ่มให้ความสำคัญกับพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ และสังคม

การบริการด้านการศึกษิตตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมอนามัย

การบริการด้านการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้จัดบริการในหลายรูปแบบ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีภาระหน้าที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยมีข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดมีวิธีดำเนินงานตามมาตรฐานเดียวกัน จากการสำรวจ ข้อมูล

พัฒนาการเด็กปฐมวัยของไทย ในปี 2546 โดยสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย พบว่า เด็กปฐมวัยของไทย มีพัฒนาการสมวัยเพียงร้อยละ 79.9 ในขณะที่มีเป้าหมาย เด็กพัฒนาการสมวัยมากกว่า ร้อยละ 90 ดังนั้น กรมอนามัย จึงได้จัดทำโครงการศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยขึ้น เพื่อสนับสนุนให้ศูนย์เด็กเล็กทุกแห่ง ทั่วประเทศสามารถเป็นสถานที่ส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมให้ศูนย์เด็กเล็กมีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นทั่วประเทศ โดยมีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมสวัสดิการแรงงาน สภาการศึกษา ได้เข้าร่วมโครงการ ศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย โดยให้ศูนย์เด็กเล็กในสังกัด เข้าร่วมโครงการ และดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย กรมอนามัย เพื่อพัฒนามาตรฐานขั้นพื้นฐานให้เป็นมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย โดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องดำเนินงานตามมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อาหารสะอาดปลอดภัย สภาพแวดล้อมสะอาด และปลอดภัย บุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (กรมอนามัย, 2549, หน้า 3) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การส่งเสริมสุขภาพ

การส่งเสริมสุขภาพ เป็นกิจกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของโครงการสุขภาพในโรงเรียน ในการที่จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตและพัฒนาได้อย่างเหมาะสม เด็กทุกคนได้รับการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ โดยซ่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูล ส่งเสริมการฝึกสุขนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น มีการแปรงฟันหลังการรับประทานอาหารกลางวัน เด็กทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายเป็นประจำพร้อมทั้งบันทึกข้อมูล เมื่อเด็กป่วย และแยกเด็กป่วยออกเป็นสัดส่วน และบริการ การรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่เด็กขณะป่วย ตรวจร่างกายเด็กก่อนรับเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กรมอนามัย, 2548, หน้า 2-4)

กรมอนามัย (2548, หน้า 2-4) ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง เส้นทางการประสบความสำเร็จศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยโดยทำการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดที่มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์ระดับดี - ดีมาก และที่ไม่ผ่านเกณฑ์ภาคละ 2 จังหวัด แล้วสุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เมือง 1 เทศบาล เขตชนบท 1 ตำบลต่อ 1 จังหวัด รวม 32 แห่ง ใน 8 จังหวัด โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกการสนทนากลุ่ม การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจผู้ให้ข้อมูลคือ เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ผู้จัดการ/หัวหน้าศูนย์เด็กเล็ก พี่เลี้ยงเด็กประจำศูนย์พ่อแม่/ผู้ปกครองเด็ก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่าข้อจำกัดที่ทุกศูนย์ประเมินว่าเป็นสาเหตุของการไม่ผ่านเกณฑ์คือ ข้อจำกัดทางกายภาพ 16 ได้แก่ พื้นที่จำกัด ไม่มีสนามเด็กเล่น ไม่สามารถขยายอาคารหรือจัดแบ่งให้เป็นสัดส่วนได้ด้วยตัวอย่างเช่น พบห้องครัว

รวมอยู่ที่เดียวกับห้องเรียน ห้องนอน ห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่สะอาด ขนาดของสุขภัณฑ์ไม่เหมาะกับเด็กเล็ก สิ่งแวดล้อมข้างเคียงไม่เหมาะสมอยู่ใกล้กองขยะ รองลงมาเป็นข้อจำกัดด้านบุคคลและงบประมาณ

2. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมประสบการณ์ การเรียนรู้ การเล่น การเล่นนิทานให้เด็กอย่างเหมาะสม เด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุโดยครูผู้ดูแลเด็ก มีของเล่นและหนังสือนิทานเหมาะสมกับวัยและมีกิจกรรม การเล่นนิทาน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการจัดมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง ตลอดจนครู หรือผู้ดูแลเด็ก สามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กได้อย่างถูกต้อง (กรมอนามัย, 2548, หน้า 9) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้ (วารุ เพ็งสวัสดิ์, 2542, หน้า 109) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต้องมีความสำคัญ และให้คุณค่าต่อเด็กโดยต้อง มุ่งพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควรให้โอกาสเด็กได้เล่น และลงมือปฏิบัติอย่างอิสระ นอกจากนี้จะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติ วุฒิภาวะ และความต้องการของเด็กด้วย โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุขได้นั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความแตกต่างของเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 5-6) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กไว้ว่าเป็นการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการตอบสนองความต้องการตามวัย และความสนใจของเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแบบองค์รวมเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี กิจกรรมจะมีลักษณะเน้นการเตรียมความพร้อมทางสุขภาพอนามัย และทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการเล่นเพื่อฝึกการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกาย ครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กอย่างมาก โดยผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้ หรือสั่งให้เด็กทำงานมาเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้ ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก โดยผู้สอนและเด็กนักเรียนมีส่วนร่วมช่วยกันคิดริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และต้องเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ มีการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่ารู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อนเพื่อจะได้มีการวางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิค การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 6)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546, หน้า 9-19) กล่าวถึงการจำแนกกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละอายุในเวลาเดียวกัน ลักษณะของกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีอายุใกล้เคียงกันมี 4 ลักษณะ แต่ละกิจกรรมที่ใช้มีจุดประสงค์ต่างกัน (1) กิจกรรมรวม เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยทุกระดับอายุสามารถปฏิบัติได้พร้อมกันลักษณะของกิจกรรมมีความยากง่ายระดับปานกลาง (2) กิจกรรมวุฒิกวาระ เป็นกิจกรรมที่ใช้ความสามารถของเด็กแต่ละคนเท่ากัน กิจกรรมที่ยุงยากสำหรับเด็ก คือ กิจกรรมที่ต้องใช้วุฒิกวาระของพัฒนาการของเด็ก เช่น การตัดกระดาษ โดยครูจะต้องจำแนกให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก (3) กิจกรรมเสรีกับกิจกรรมอิสระตามความสนใจของเด็ก จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ เล่นอิสระ กับเล่นเป็นกลุ่ม อาจจะเล่นกลางแจ้งหรือเล่นในร่มก็ได้ (4) กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ของสังคม เป็นกิจกรรมที่เน้นพัฒนาการทางสังคมเน้นการช่วยเหลือกันในกลุ่ม โดยช่วยเหลือน้องเกื้อกูลกันตามวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547, หน้า 12-13) กล่าวไว้ว่า สำหรับเด็กปฐมวัย ไม่ใช้การอ่าน คัด เขียน และคิดเลข เพราะการสอนเช่นนั้นเป็นการเร่งพัฒนาการเด็กให้เร็วไปกว่าธรรมชาติเด็กไม่สามารถทำได้ ซึ่งเป็นการสร้างให้เด็กเครียดและคับข้องใจ และเป็นการทำลายสุขภาพจิตของเด็ก โดยธรรมชาติพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องจากง่ายไปสู่ความซับซ้อน พัฒนาการของเด็กแต่ละคนมีอัตราแตกต่างกันในแต่ละด้าน ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะเป็นองค์ความรู้สะสม ซึ่งต้องเกิดจากการเล่นหรือการทำกิจกรรม ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากบ้าน หรือที่ครูจัดขึ้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ข้อความรู้ด้วยการซึมซับประสบการณ์จากการพูด การฟัง การสังเกต และการใช้ความคิดขณะทำกิจกรรม และสัมผัสกิจกรรมที่เด็กได้รับนั้นต้องสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็กด้วย สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก หมายถึงการจัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ การเล่น การเล่นนิทานให้เด็กอย่างเหมาะสม มีของเล่นเหมาะสมตามวัย รวมถึงการประเมินพัฒนาการเด็กตามวัย ตลอดจนการให้ความรู้ และคำแนะนำผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง

3. บริการอาหารสะอาด ปลอดภัย

บริการอาหารสะอาด ปลอดภัย เป็นการจัดสถานที่เตรียมปรุงอาหาร สะอาด ถูกสุขลักษณะ น้ำดื่มน้ำใช้ สะอาด เพียงพอ นอกจากนี้อุปกรณ์ และ ภาชนะใส่อาหารต้องปลอดภัยและสะอาด รวมถึง ผักสด ผลไม้ ต้องล้างให้สะอาด เนื้อสัตว์ปรุงให้สุก และมีการปกปิดอาหารที่พร้อมบริโภค ผู้ประกอบอาหารมีสุขภาพดี แต่งกายสะอาด สุขอนามัยดี (กรมอนามัย, 2548, หน้า 8-12) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

กองสุขศึกษา (2544, หน้า 9) ได้กล่าวว่า สถานที่เตรียมและปรุงอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยต้องสะอาดและถูกสุขลักษณะคือ มีการระบายอากาศรวมทั้งวันและคืน จากการใช้

ทำอาหารได้ดี พร้อมทั้งไม่ปรุงอาหารบนพื้น นอกจากนี้โต๊ะที่ใช้เตรียมอาหาร และผนังบริเวณเตาไฟ ต้องทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย และควรมีท่อระบายอากาศ ท่อระบายน้ำที่มีสภาพดี มีบ่อดักขยะและดักไขมันที่ใช้การได้ดี อีกทั้งผู้ประกอบการอาหารมีสุขภาพดี แต่งกายสะอาดและสุขภาพดี

จึงสรุปได้ว่า การบริการอาหารสะอาด ปลอดภัยเป็นการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการปรุงอาหารที่สะอาดโดยคำนึงถึงความปลอดภัยสำหรับเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งการปรุงอาหารนั้นต้องใช้อุปกรณ์และภาชนะที่สะอาดปลอดภัยไม่มีสารปนเปื้อนที่เป็นอันตราย สถานที่เตรียมและปรุงอาหารสะอาดถูกสุขอนามัย ภาชนะที่ใส่อาหารต้องทำจากวัสดุที่ปลอดภัยปราศจากสารปนเปื้อน พร้อมทั้งมีฝาปิดมิดชิด ผู้ประกอบการอาหารต้องมีสุขภาพอนามัยดีแต่งกายสะอาด

กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขของสุขาภิบาลอาหาร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2545, หน้า 51) กล่าวไว้ว่า อาหารเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขตลอดอายุไข แต่ถ้าหากกินอาหารไม่ถูกต้องไม่เพียงพอ หรือกินเกินความต้องการของร่างกายจะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพโภชนาการได้ การกินอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีจึงควรยึดข้อปฏิบัติการกินอาหาร 9 ข้อหรือ โภชนาบัญญัติ 9 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

1. กินอาหารครบ 5 หมู่แต่ละหมู่ให้หลากหลายและหมั่นดื่มน้ำหนัก
2. กินข้าวเป็นอาหารหลัก สลับกับอาหารประเภทแป้งเป็นบางมื้อ
3. กินพืชผักให้มาก และกินผลไม้เป็นประจำ
4. กินปลา เนื้อสัตว์ไม่ติดไขมัน ไข่ และถั่วเมล็ดแห้งเป็นประจำ
5. ดื่มนมให้เหมาะสมตามวัย
6. กินอาหารที่มีไขมันแต่พอสมควร
7. หลีกเลี่ยงการกินอาหารรสหวานจัดและเค็มจัด
8. กินอาหารที่สะอาดปราศจากการปนเปื้อน
9. งดหรือลดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

เมื่อปฏิบัติตามโภชนาบัญญัติ 9 ประการแล้วจะทำให้มีสุขภาพดีแต่สิ่งที่พึงระวังอีกอย่างหนึ่งคือ ความปลอดภัยของอาหารและอันตรายในอาหารความปลอดภัยของอาหารหมายถึงอาหารที่จัดเตรียมปรุงผสมและกินอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการแล้วไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคอาหารนั้นอันตรายในอาหาร หมายถึงอาหารมีการปนเปื้อนของสารซึ่งไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายเมื่อบริโภคเข้าไป ซึ่งอันตรายในอาหารมีอยู่ 3 ประเภทได้แก่

1. อันตรายทางกายภาพ เกิดจากสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ส่วนประกอบของอาหารปนเปื้อนมากับอาหาร เช่น เศษโลหะ เศษแก้ว

2. อันตรายทางเคมี เช่น การตกค้างจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผัก ยาปฏิชีวนะตกค้าง ในเนื้อสัตว์ รวมทั้งสารบางอย่างตามธรรมชาติในอาหารที่ทำให้เกิดอาการแพ้สำหรับคนบางกลุ่ม เช่น แพ้อาหารทะเล แพ้ถั่วลิสง เป็นต้น

3. อันตรายทางชีวภาพ เช่น จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคอาหารเป็นพิษก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วยต่อระบบทางเดินอาหารและระบบต่าง ๆ ในร่างกาย การเจ็บป่วยที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่สะอาด มักมีสาเหตุจากเชื้อโรคต่าง ๆ เช่น แบคทีเรีย พยาธิ พืชจากพืชและสัตว์ที่ปนเปื้อนกับอาหาร เป็นต้น ทำให้คนที่บริโภคอาหารไม่สะอาดเข้าไป เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ เช่น อุจจาระร่วง บิด โรคพยาธิใบไม้ในตับ เป็นต้น

การแก้ไขปัญหเหล่านี้สามารถทำได้โดยอาศัยหลักการสุขาภิบาลอาหาร ในการควบคุมสื่อนำโรคต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการปนเปื้อนในอาหารซึ่งได้แก่ คน, อาหาร ภาชนะอุปกรณ์, ครุฑและสถานที่รับประทานอาหาร และสัตว์ แมลงนำโรค โดยเฉพาะคนที่ทำหน้าที่เตรียมปรุงประกอบอาหารหากมีการปฏิบัติตนไม่ถูกต้องเหมาะสมก็อาจทำให้เชื้อโรคสิ่งสกปรกต่าง ๆ ปนเปื้อนลงสู่อาหารได้ การปฏิบัติตนของบุคคลผู้ทำหน้าที่ปรุงประกอบอาหาร จึงมีความสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคอาหารที่สะอาดปลอดภัย การดำเนินการให้อาหารมีความปลอดภัยนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทหรือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาหารปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัยในการบริโภค

ฝ่ายแรก คือ ผู้ผลิตอาหาร เช่น เกษตรกรผู้เลี้ยงหมูปลุกผักซึ่งแม้จะมุ่งผลิตเพื่อการค้าแต่ก็ควรทำหน้าที่ดูแลให้อาหารที่ผลิตนั้นมีความปลอดภัยเป็นหัวใจสำคัญ

ฝ่ายที่สอง คือ ภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อควบคุมกำกับดูแลให้ผลิตอาหารให้มีความปลอดภัย ดำเนินการลงโทษผู้ฝ่าฝืนดูแลผู้บริโภครวมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารด้านผลิตภัณฑ์อาหาร

ฝ่ายที่สาม คือ ผู้บริโภค ต้องมีความรู้และวิจารณญาณในการเลือกบริโภคอาหาร เช่น ไม่เลือกรับประทานอาหารเพียงเพราะว่ามีรสอร่อยทั้งที่ผู้ปรุงหรือร้านอาหารสกปรกไม่น่าไว้ใจ เป็นต้น

4. สภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย

การสร้างสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียนในระดับปฐมวัยมีความสำคัญ และมีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก ดังนั้น บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีสภาพแวดล้อม ภายใน ภายนอกอาคารสะอาดและปลอดภัย ห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาด ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ แยกเป็นสัดส่วน เครื่องใช้สำหรับเด็ก สะอาดและเพียงพอ อาคารมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย มีการกำจัดขยะถูกสุขลักษณะ แสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอ มีการ

ป้องกันแมลงและพาหะนำโรค รวมถึงมาตรการความปลอดภัย (กรมอนามัย, 2548) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

กร่าง ไพรวรรณ (2545, หน้า 47-49) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กปฐมวัยมีความปลอดภัย สามารถเรียนรู้ได้ตามธรรมชาติมีสวนเด็กเล่น ป่อทราย มีสนามให้เด็กได้วิ่ง และออกกำลังกายกลางแจ้ง เรียนเป็นเล่น เล่นเป็นเรียน เสริมสร้างศักยภาพด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามแนวคิดของเด็กเป็นสำคัญ

กรมวิชาการ (2546, หน้า 5) ได้กล่าวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กว่าสภาพแวดล้อมต้องมีความสะอาด และปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกาย และพักผ่อน มีสื่อวัสดุ - อุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย มีโอกาสให้เด็กเลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และโลกที่เด็กอยู่ รวมถึงการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน จึงเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคน

นภเนตร ธรรมบวร (2546, หน้า 176) กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัย ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยครูจำเป็นต้องวางแผนสำหรับเด็กแต่ละคน และเด็กเป็นกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้ ครูจำเป็นต้องใจประสพการณ์ที่ผ่านมาและพัฒนาการของเด็ก รวมถึงส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความเป็นตัวของตัวเองในเด็ก ครูและเด็กจะใช้เวลาอยู่ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ด้วยเหตุนี้ครูจึงมีความจำเป็นต้องวางแผนการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนอย่างเหมาะสมกับความสนใจ อายุ และพัฒนาการของเด็ก

พรชัย สมพงษ์พันธ์ (2546, หน้า 15) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่า ต้องคำนึงถึงหลัก 4 ประการ คือ

1. ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุหมั่นตรวจสอบอาคารเรียนและสภาพแวดล้อม มีป้ายจราจร จัดอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุ
2. ความปลอดภัยจากโรคติดต่อ ต้องดำเนินการในเรื่องคุณภาพของน้ำดื่ม ควบคุมการจัดอาหารกลางวัน ห้องน้ำมีความสะอาด
3. มีความร่มรื่น สวยงาม สะดวกสบาย โดยตกแต่งอาคารสถานที่ บริเวณสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

4. ความเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกาย เช่น การจัดโต๊ะเรียนให้พอดีกับขนาดร่างกาย

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย หมายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดย บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในภายนอกอาคารสะอาด และปลอดภัย ห้องน้ำ ห้องส้วม สะอาดปลอดภัยถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้ มีการระบายอากาศดี แสงสว่างเพียงพอ เครื่องเล่นเครื่องใช้สำหรับเด็กสะอาดเพียงพอ รวมถึงมาตรการรักษาความปลอดภัยและการป้องกันแมลงและพาหะนำโรค

5. บุคลากร

บุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการที่จะพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัยได้อย่างเหมาะสมนั้น ครูหรือผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลสำคัญ เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดเมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในสถานศึกษาปฐมวัย ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีทั้งด้าน ร่างกาย บุคลิกภาพ และจิตใจ ได้รับการอบรมเกี่ยวกับ การเลี้ยงดูเด็กอย่างสม่ำเสมอและมีอัตราส่วนการดูแลเด็กเหมาะสม (กรมอนามัย, 2548, หน้า 19-20) นอกจากนี้ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

มอริสัน (สุปราณี รื่นพิทักษ์, 2545, หน้า 23, อ้างอิงใน Morrison, 1991) ได้กล่าวถึงบุคลากรในด้านการศึกษาปฐมวัยว่าประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้ คือ

1. นักการศึกษาปฐมวัย หมายถึง ผู้ที่ทำงานกับเด็กอายุ แรกเกิด - 8 ปี และมีเจตจำนงที่พัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมในโครงการฝึกอบรมในการพัฒนาความรู้ และสมรรถนะทางการศึกษาปฐมวัย
  2. ครูปฐมวัย หมายถึง ผู้รับผิดชอบการวางแผนการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน นิเทศผู้ช่วยครู และผู้ดูแลเด็ก ปกติต้องสำเร็จการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา หรือพัฒนาการเด็ก
  3. ผู้ช่วยครูปฐมวัย หมายถึง ผู้ทำหน้าที่วางแผนและจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ดูแลเด็กและให้ความรู้แก่เด็ก
  4. ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กและช่วยครูให้การศึกษาแก่เด็ก
  5. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ให้การดูแลเบื้องต้นแก่เด็ก สนับสนุน ป้องกัน เด็กและแนะนำเด็กในฐานะผู้ปกครองและพร้อมร่วมมือกับครูและโรงเรียน
- กรมวิชาการ (2546, หน้า 10-15) ได้กำหนดเกี่ยวกับลักษณะบุคลากรปฐมวัยไว้ดังนี้

1. บุคลากรทุกคนในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องตระหนักถึงการสร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น มีความเป็นมิตร มีความเมตตาต่อเด็กและช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความไว้วางใจผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่

2. บุคลากรทุกคนในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เช่น มีความเมตตา มีการใช้ภาษา ที่สร้างสรรค์ มีกิริยาที่สุภาพ ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

เคลสเตอร์ (Keister, 1977) ได้กล่าวถึงบุคลากรผู้ดูแลเด็กไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของเด็ก
2. คำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
3. เอาใจใส่สิ่งซึ่งเด็กกำลังเรียนรู้
4. พุดคุยและเล่นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ
5. ไวต่อความต้องการของเด็ก
6. ให้กำลังใจและสนับสนุนเด็กในขณะที่เด็กกำลังเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ
7. เรียนรู้วิธีการที่ทำให้เด็กมีความสุข

โฮนิค (Honig, 1986) กล่าวว่า ครูหรือผู้ดูแลเด็กวัย 1-3 ปี จำเป็นต้องมีเพื่อนเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาความมั่นใจในตนเองของเด็ก ประกอบด้วย

1. การอุ้มและการกอดเด็กด้วยความระมัดระวัง และอ่อนโยน
2. การตีความพฤติกรรมเด็กได้อย่างถูกต้องและตอบสนองได้ทันทั่วทั้งเมื่อสังเกตเห็นสัญญาณของความคับข้องใจ

3. การดูแลเด็กด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กและพัฒนาความไว้วางใจต่อ

สรุปได้ว่า บุคลากรหมายถึง ผู้บริหาร ครู ครูพี่เลี้ยง ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานใน สถานศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้บุคลากรเหล่านี้ เป็นบุคคลสำคัญที่จะกำหนดคุณภาพเด็ก ดังนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถ ประสบการณ์ ได้รับการอบรม พื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กอย่างสม่ำเสมอ สุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพ และจิตใจดี รวมถึงมีอัตราส่วนที่เหมาะสมเพียงพอเพื่อที่จะสามารถดูแลเด็กได้ดีและทั่วถึง

6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน เป็นการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆของศูนย์เด็กเล็ก สนับสนุนอุปกรณ์ งบประมาณ หรือร่วมเป็นคณะกรรมการศูนย์เด็กเล็ก เพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารกับผู้ปกครอง ชุมชน อย่างสม่ำเสมอ (กรมอนามัย, 2548, หน้า 21) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2544, หน้า 30-37) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน เป็นการสร้างคุณค่าการศึกษาให้กับเด็กและเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสังคม เพราะหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครูและโรงเรียนในการสร้างสรรค์พัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพจากที่ กล่าวมา จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษา ไม่ได้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเพียงผู้เดียว การจัดการกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนเป็นวิชาการที่โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมให้ง่าย และสะดวกในการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

1. กิจกรรมโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม โดยทางโรงเรียนเป็นฐานของการจัดกิจกรรม ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำโรงเรียน วิธีปฏิบัติและการดำเนินงานของโรงเรียน การศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอบรม การหารายได้ การแสดงของนักเรียน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

2. กิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ และความคุ้นเคยกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนาและการเยี่ยมเยียน ได้แก่ การประชุมศึกษาและการเยี่ยมบ้าน

3. กิจกรรมการสื่อสารสนเทศ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับข้อมูลเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น นโยบายการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมของโรงเรียน และกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองเห็นภาพรวมของโรงเรียน เห็นภาพการเรียนการสอนของเด็ก นอกจากนี้ยังมี โทรศัพท์สายด่วน จดหมายข่าว โสมเพจ แผ่นพับข้อมูลโรงเรียน และปฏิทินการศึกษา

4. กิจกรรมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนทั้งเป็นผู้สอน เป็นผู้ช่วยครู ตลอดจนถึงเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน

5. กิจกรรมการบริการ เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นการบริการแก่สังคมและ ครอบครัว ได้แก่ ห้องสมุดของเล่น ศูนย์ดูแลเด็ก ศูนย์แลกเปลี่ยนของผู้ปกครองเหลือใช้ กิจกรรมสนับสนุนผู้ปกครองอื่น ๆ ตามความต้องการของชุมชน

6. กิจกรรมการตัดสินใจ เป็นกิจกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับสูงที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ดังนี้ คือ การวางนโยบายร่วมกับโรงเรียน การสรรหาบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดหลักสูตร เป็นต้น

สุมาลี คุ่มชัยสกุล (2544, หน้า 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นความเข้าใจ และความร่วมมือกันทางการศึกษาที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียน วิธีการที่จะนำไปสู่การร่วมมือของผู้ปกครองจะต้องเกิดจากการประสานงาน และการสนับสนุนงานระหว่างครูและผู้ปกครอง และการบริหารงานของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ข้อมูลข่าวสาร และความเข้าใจกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนสำเร็จลงได้ วิธีการที่สำคัญ คือ การทำหน้าที่ของครู และการทำหน้าที่ของโรงเรียนอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้

พิชญ์ ประเสริฐสินธุ์ (2545, หน้า 6) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ครูต้องใส่ใจ คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองควรได้รับรู้งานของโรงเรียน ออกความเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่โรงเรียนควรจะทำเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ

1. ให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ปกครอง เรื่องเกี่ยวกับโรงเรียน หลักสูตรและการเรียนการสอน
2. ให้ข้อมูลความรู้แบบการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง
3. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเป็นระยะ
4. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทำเหมาะสมกับการศึกษาของโรงเรียน
5. รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง และจากการวิจัยของ

อภิญา เวชชยชัย (2544, หน้า 142-143) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และสถานศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบสำคัญของการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และสถานศึกษา ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียน ในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ ขณะเดียวกันก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมของครอบครัวที่ให้ความสนใจ และร่วมคิดค้นสร้างรูปแบบที่เหมาะสมร่วมกัน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบันมีหลากหลายลักษณะ ได้แก่ ความสนใจส่วนบุคคล ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่มีความสนใจต่อผลการเรียน ความประพฤติ การปรับตัว และปัญหาอื่น ๆ ในตัวลูกหลานตนเองเป็นเบื้องต้น มีลักษณะดังนี้

- 2.1 ลักษณะกลุ่ม พ่อ แม่ ที่รวมตัวกันเองจากความสัมพันธ์ส่วนตัวเช่น เป็นพ่อ แม่ ผู้ปกครองของเด็ก ๆ ที่เรียนห้องเดียวกัน มีโอกาสพบกันบ่อย ๆ และพัฒนาเป็นกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ

2.2 ลักษณะกลุ่ม พ่อ แม่ ที่รวมตัวกันจากการเข้าร่วมกิจกรรมบางด้านของโรงเรียน เช่น เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในโรงเรียนช่วยงานโรงเรียนด้านต่าง ๆ การเป็นวิทยากรพิเศษการช่วยสอน เป็นต้น

2.3 ลักษณะกลุ่มที่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่ร่วมงานกับโรงเรียนอย่างเป็นทางการตามรูปแบบ และโครงสร้างที่โรงเรียนและสถานศึกษากำหนดไว้แล้ว เช่น เข้าร่วมในฐานะกรรมการระดับห้อง ระดับชั้น กรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ของผู้ปกครอง ชุมชน หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก อย่างต่อเนื่อง รวมถึงประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบความเป็นไปของศูนย์ และมีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของเด็กในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองร่วมแสดงความคิดเห็นและรับทราบความเป็นไปเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ของศูนย์ ซึ่งเป็นการสานสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครองกับศูนย์เด็กเล็ก

หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐาน

คุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กปฐมวัย เป็นหลักสำคัญประการหนึ่งในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชน และสังคมประเทศ ด้วยเหตุนี้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิด อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 เป็นต้นมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กมากขึ้นอย่างชัดเจน และมีการประกาศนโยบายที่จะให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้มาตรฐานครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ภายในปี 2552 กระทรวงสาธารณสุขโดยกรมอนามัย เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญ กับการพัฒนาเด็กอย่างบูรณาการรอบด้าน และได้ดำเนินโครงการศูนย์เด็กเล็กนำร่องอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในการส่งเสริมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน และผู้ดูแลเด็กได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการเลี้ยงดู และเจริญเติบโต ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดปลอดภัย ตลอดจนได้รับการส่งเสริมสุขภาพ และพัฒนาการตามวัย อย่างเหมาะสม

1. **ความหมายของมาตรฐาน** สำหรับคำว่า มาตรฐาน มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้ กรมวิชาการ (2540, หน้า 1-7) ได้ให้ความหมายคำว่ามาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 **มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต** หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2 **มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ** หมายถึง ระบบวิธีการและเทคโนโลยีเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ

1.3 **มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย** หมายถึง คน, อุปกรณ์, งบประมาณ, สถานที่และเทคโนโลยี ที่จำเป็นต้องมีต้องใช้ เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ให้ความหมายว่า มาตรฐาน หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์ที่รับรองกันทั่วไป สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ให้ความหมาย “มาตรฐานการศึกษา” หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับลักษณะคุณภาพ ที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 19) จากความหมายของคำว่า มาตรฐานและมาตรฐานการศึกษาพอสรุปได้ว่า “มาตรฐาน” หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นหลักเทียบกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ที่ระบุถึงสภาพปัจจัย วิธีดำเนินการหรือกระบวนการ และสภาพที่ผลิต โดยความเห็นชอบขององค์การหรือหน่วยงานที่ยอมรับกัน

2. **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 - 2556**

2.1 **วิสัยทัศน์ ในปี 2559** เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับและมีการพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุล เต็มศักยภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้อย่างมีความสุข เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กในระยะต่อ ๆ ไป

2.2 **วัตถุประสงค์**

2.2.1 เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติและทุกระดับในการส่งเสริมสนับสนุนเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน

2.2.2 เพื่อให้กระทรวงและหน่วยงานเกี่ยวข้องขนานนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการอย่างเป็นทางการเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.3 เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ข้อเสนอเทศ การวิจัย การติดตามและประเมินผล

2.2.4 เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา

2.3 นโยบาย พัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0-5 ปี ทุกคนอย่างมีคุณภาพเต็มศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็ก

2.4 กลุ่มเป้าหมาย

1. เด็กอายุ 0-5 ปี เต็มโตมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ
2. พ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
3. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ
4. ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่าง ๆ ผู้นำทางศาสนาอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน/เยาวชน ฯลฯ
5. สังคม ได้แก่ สถาบันทางสังคม สื่อมวลชน วิจัย สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

2.5 ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลักเป็นแนวคิดและทิศทางที่จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนต่อไป ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- 5.1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- 5.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
- 5.3 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. รูปแบบการจัดบริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปางงิ้ว จังหวัดพะเยา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปางงิ้ว จังหวัดพะเยา มีบริการเป็นลักษณะการเตรียมความพร้อมและพัฒนาเด็กอายุ ต่ำกว่า 6 ปี ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ในรูปแบบของการตอบสนอง ความต้องการพื้นฐาน และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กแบบองค์รวม โดยการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อประสบการณ์การเรียนรู้ ตามความสนใจและความสามารถของเด็กในแต่ละวัย ตลอดจนมีการเฝ้าระวังสุขภาพอนามัย การเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมหรือเฝ้าระวังให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ รวมทั้งสามารถกระตุ้นพัฒนาการที่ล่าช้า ให้ดำเนินได้อย่างราบรื่นขึ้นได้ทัน่วงที่มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

3.1 ประชา หลักการพื้นฐานในการพัฒนาเด็ก ในการจัดบริการให้เด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ยึดหลักพัฒนาการตามวัยของเด็ก ที่คำนึงถึงความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็ก ลักษณะพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กในแต่ละอายุ พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ตลอดจนบริบทของครอบครัว ที่เด็กอาศัยอยู่เป็นสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางการตอบสนองความต้องการของเด็ก และการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

3.2 กิจกรรมที่จัดให้เด็ก การจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี มีการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา อย่างครบถ้วนทุกด้าน โดยมีการจัดตารางกิจกรรมประจำวันให้เด็กได้ออกกำลังกายกลางแจ้ง มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ให้เด็กได้เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจัดให้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ มีการปลูกฝังนิสัยที่ดี มีกิจกรรมเล่นตามมุม มีการเฝ้าระวังติดตามและบันทึกการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

3.3 ช่วงเวลาให้บริการ การให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่อนข้างยืดหยุ่น เป็นการให้บริการตลอดทั้งปีในวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) เว้นวันหยุดราชการ ตั้งแต่เวลา 6 โมงเช้า ถึง 6 โมงเย็น เป็นการให้บริการแบบเช้าไป เย็นกลับ ในช่วงที่ผู้ปกครองไปทำงานนอกบ้าน ในการรับ-ส่งเด็ก จะมีบัตรประจำตัวเด็ก โดยมีผู้รับผิดชอบเป็นเวร ดูแลรับ-ส่งเด็กเป็นประจำทุกวัน

3.4 การจัดกลุ่มอายุในการดูแล สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้การดูแลเด็กในช่วงอายุที่แตกต่างกันไป การแบ่งกลุ่มเด็กดูแล ใช้หลักพัฒนาการเด็ก โดยแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และความแข็งแรงของการบังคับใช้กล้ามเนื้อ ในการเคลื่อนไหว

การดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ความเป็นมาของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย

จากการสำรวจข้อมูลพัฒนาการเด็กปฐมวัยของไทยปี พ.ศ. 2546 โดย สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย พบว่า เด็กปฐมวัยของไทย มีพัฒนาการสมวัยเพียงร้อยละ 79.9 ในขณะที่มีเป้าหมายพัฒนาการเด็กมากกว่าร้อยละ 90 ดังนั้นเพื่อสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งหมด 17,345 ทั่วประเทศ ได้รับการส่งเสริม พัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ให้ได้มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายอยู่ ครอบคลุมทั่วประเทศ กรมอนามัยจึงได้จัดทำโครงการ ศูนย์เด็กเล็กน่ายอยู่ โดยร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สภาการศึกษา กรมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรมสวัสดิการแรงงาน มีบทบาทหน้าที่สนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะทางวิชาการ พัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน พัฒนาหลักสูตรอบรมผู้ดูแลเด็ก ติดตามและประเมินผล จากการจัดทำโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก น่ายอยู่ เป็นการส่งเสริมให้ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อแตกต่างกัน แล้วแต่ต้นสังกัด สามารถเป็นสถานที่ส่งเสริม และพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา อันจะเป็นพื้นฐาน สำคัญของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญ ก้าวหน้าต่อไป (กรมอนามัย, หน้า 2549)

ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เยาวพา เตชะคุปต์ (2544, หน้า 232) กล่าวว่า ศูนย์เด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์เด็กที่ จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีวิธีการดำเนิน กฎระเบียบต่าง ๆ ในการจัด แยกต่างกันได้แก่ เนอสเซอรี่ โรงเรียนอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์โภชนาการเด็ก ฯลฯ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 มาตรา 18 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9-10) ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาในสถานพัฒนาปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนา เด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

รัตมี ตันเจริญ (2549, หน้า 1-8) ให้ความหมายศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง สถานที่อบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงหกปี มีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กเจริญเติบโต และส่งเสริม ด้านพัฒนาการเด็ก ซึ่งลักษณะการจัด ขึ้นกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กก่อน เกณฑ์ในวัดของกรมศาสนา ศูนย์สงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียนของกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน ฯลฯ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548, หน้า 16-21) กล่าวว่า โรงเรียนเด็กเล็กเป็นสถาบันพัฒนา เด็กปฐมวัยที่เน้นภารกิจด้านการดูแลมากกว่าการศึกษา มุ่งพัฒนาเพื่อการช่วยเหลือ และให้ การศึกษาแก่ผู้ปกครองเพื่อการดูแลเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ จึงสรุปได้ว่า สถานพัฒนา เด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบัน ศาสนา เนอสเซอรี่ ศูนย์เด็กกลางวัน สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ฯลฯ ที่มีหน้าที่ในการดูแลเด็ก เพื่อ ช่วยให้เกิดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เต็มตามศักยภาพของเด็ก

ลักษณะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือ โรงเรียนเด็กเล็ก เปิดขึ้นเพื่อรับเด็กอายุโดยประมาณ 1 ขวบครึ่ง ถึง 3 ขวบ ทำหน้าที่ในการดูแล ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและภาษา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542, หน้า 17-24) ช่วงเวลาเปิดเรียนอาจเป็นเรียนเต็มวันหรือครึ่งวันแล้วแต่ความต้องการของผู้ปกครองหรือชุมชน ลักษณะของโรงเรียนอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 3 ลักษณะดังนี้

1. แยกอิสระ เป็นบริการตามบ้าน หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่ชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล โรงงาน เป็นต้น โรงเรียนเด็กเล็กประเภทนี้จะใช้ชื่อต่าง ๆ กัน เช่น ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก เป็นต้น

2. ขึ้นอยู่กับโรงเรียนอนุบาล มักจะเรียกว่า ชั้นเด็กเล็ก (Nursery Class) บางแห่งเรียกเตรียมอนุบาลโรงเรียนเด็กกลุ่มนี้รวมถึงโรงเรียนเด็กเล็กของมหาวิทยาลัยด้วย

3. ขึ้นอยู่กับโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งจะจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก ชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเบ็ดเสร็จสำหรับการศึกษาปฐมวัย การจัดการศึกษาโรงเรียนเด็กเล็กในประเทศไทยมีความหลากหลายของหน่วยงานที่รับผิดชอบมีเป้าหมายหลักคือ การช่วยเหลือผู้ปกครองในการดูแลเด็กเล็ก จำแนกกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ศูนย์โภชนาการกรมอนามัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนของศูนย์สุขวิทยาจิต วิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวง

กลุ่มกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนเด็กเล็กของสถาบันราชภัฏต่าง ๆ โรงเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนเด็กเล็กในวัด

กลุ่มมหาวิทยาลัย จะมีโรงเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิต

กลุ่มองค์กรเอกชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาขั้นพื้นฐาน สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันสมาคมสตรีไทย สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันสมาคมวายเป็นบลิ. ซี.เอ สถานรับเลี้ยงเด็กที่จัดตามบ้านเอกชน

กลุ่มกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานเลี้ยงเด็กของสำนักอนามัยและโรงเรียนในสังกัดโรงเรียนเด็กเล็ก หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่จัดขึ้นในประเทศไทยจัดเป็นบริหารเพื่อการดูแลที่มุ่งสนองต่อความต้องการของครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก

ธรรมนูญ นวลใจ (2549, หน้า 10-11) ได้กล่าวว่าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยดำเนินการโดย รัฐบาล และหน่วยงานเอกชนที่มีอยู่หลายรูปแบบมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์โภชนาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล เป็นต้น สถานรับเลี้ยงเด็ก

ซึ่งรับเลี้ยงเด็กตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป เพื่อเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูอาจจะอยู่ในศูนย์ 1-2 ปี ก่อนที่จะเข้าไปในชั้นอนุบาลต่อไป หน่วยงานที่จัดคือ กรมพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมอาชีวศึกษา สมาคมมูลนิธิต่าง ๆ และกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งปัจจุบัน คือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ได้ให้ความหมายของคำว่า สถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึงสถานที่รับเลี้ยงเด็กซึ่งมีอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ และมีจำนวนเกิน 5 คน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับผู้เลี้ยง แต่ไม่รวมถึงสถานพยาบาล หรือโรงเรียนอนุบาล

กุศล สุนทรธาดา และจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 23) จากรายงานการวิจัย “รูปแบบและระบบการจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย, หน้า กรณีพินิจศึกษา” พบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กมีรูปแบบการจัดบริการ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบบริการเลี้ยงเด็กกลางวันในครอบครัวเป็นบริการรับเลี้ยงเด็กในบ้าน และรับเลี้ยงเด็กกลางวันเป็นกลุ่ม มีการดำเนินการในลักษณะที่ไม่เป็นทางการทั้งด้านบุคลากร สถานที่ผู้รับเลี้ยงมักเป็นแม่บ้านที่มีเวลาว่างในช่วงเวลากลางวัน ผู้ปกครองที่นำเด็กมาฝากเลี้ยงมักเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกัน พักอาศัยในละแวกใกล้เคียงกัน

2. ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน เป็นสถานรับเลี้ยงเด็กตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ซึ่งรับดูแลเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยเรียน เพื่อให้บริการดูแลเด็ก สำหรับผู้ปกครองที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านซึ่งทั้งที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลและของเอกชน เช่น ศูนย์สงเคราะห์เด็ก ศูนย์รับเลี้ยงเด็กปฐมวัยที่อยู่ในหน่วยงาน สถานพัฒนาเด็กเอกชน เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีการดำเนินการโดยรัฐบาลและเอกชน เพื่อรับเลี้ยงเด็กที่มีอายุแรกเกิด - 6 ปี และมีจำนวนเด็กเกิน 5 คน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับผู้เลี้ยง

การจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง เป็นความหวังของครอบครัว เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมนุษยชาติ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก เด็กที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจริยธรรม จะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เด็กในวัยเริ่มแรกของชีวิต หรือที่เรียกว่า “เด็กปฐมวัย” คือ วัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี จัดได้ว่าเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต ทั้งนี้เพราะพัฒนาการต่างๆ ด้านของมนุษย์

ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพโดยเฉพาะด้านสติปัญญาจะเจริญมากที่สุดในช่วงนี้ และพัฒนาการใดๆ ในวัยนี้จะเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการในช่วงอื่น ๆ ของชีวิตเป็นอย่างมาก

เยาวพา เดชะคุปต์ (2549, หน้า 29-33) คำว่า “เด็กปฐมวัย (Early Childhood)” มีผู้เรียกชื่อต่างกันไป เช่น “เด็กก่อนวัยเรียน” “เด็กปฐมวัย” แต่ไม่ว่าใช้ชื่อใดย่อมมีความหมายเดียวกัน

มาสโซเกีย (Massoglia, 1977, P. 3) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย (Early Childhood) เป็นคำที่เรียกใช้เด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่คุณภาพของชีวิตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา กำลังเริ่มต้นพัฒนาอย่างเต็มที่

คณะกรรมการดำเนินการวิจัย “การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522, หน้า 8) ได้ระบุเอาไว้ในรายงานผลการวิจัยว่า “เด็กปฐมวัย” (เด็กก่อนวัยเรียน) หมายถึง (1) เด็กที่อยู่ในศูนย์โภชนาการของเด็ก หรือสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือที่เรียกว่าศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน (2) เด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งเด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ในโรงเรียนอื่นใดที่เปิดชั้นอนุบาล 1 และ 2 หรือชั้นเด็กเล็ก เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปเด็กจะมีอายุประมาณ 3-6 ปี กล่าวโดยสรุป เด็กปฐมวัยหมายรวมถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา ซึ่งพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กำลังพัฒนาอย่างเต็มที่

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย “

การจัดการศึกษาปฐมวัย” หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษา สำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน (เยาวพา เดชะคุปต์, 2549, หน้า 14)

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นภาวะใหม่ของการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษา และความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น และนับวันจะมีความสำคัญต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น แต่เดิมเด็กอยู่กับครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ดูแลเพราะครอบครัวไทยแต่โบราณเป็นครอบครัวแบบขยาย คือ มีปู่ ย่า ตา ยาย อยู่รวมกัน แต่ปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว คือ มีแต่พ่อ แม่ ลูก ทั้งแม่ยังไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ดังนั้นพ่อแม่จึงนำลูกไปฝากไว้ตามสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานบริการอาหาร หรือโรงเรียนอนุบาลเร็วขึ้น การศึกษาปฐมวัยจึง

กลายเป็นความจำเป็นของชีวิตมากขึ้นกว่าเดิม ในอดีตที่ผ่านมาเรามักจะเลยไม่ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาในวัยนี้เท่าที่ควร แต่ต่อมานักการศึกษา นักจิตวิทยา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวงการต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาของเด็กในวัยนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะจากการค้นคว้าและวิจัยพบว่าพัฒนาการทุก ๆ ด้านของบุคคลล้วนมีรากฐานมาจากการพัฒนาในวัยเด็ก โดยเฉพาะในช่วงอายุ 0-6 ปี ดังที่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) กล่าวว่า การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำได้ที่สุดในช่วงนี้ ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงนำไปสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบต่าง ๆ (เยาเวพา เดชะคุปต์, 2549, หน้า 14-15)

2. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายไปจากการศึกษาระดับอื่น โดยมีรูปแบบและจุดมุ่งหมายที่จัดแตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการนโยบายหรือหลักปรัชญาการศึกษาของแต่ละหน่วยงานที่จัด แต่อย่างไรก็ดี จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมควรมีเป้าหมายเดียวกันคือ ควรเน้นการพัฒนาเด็กทุก ๆ ด้าน (Whole Child) ซึ่งการให้การศึกษ้อบรมและเลี้ยงดูเด็กระดับปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมย่อมจะมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้องเหมาะสมจะส่งผลดีและเป็นรากฐานต่อพัฒนาการและการศึกษาระดับอื่นด้วยชีวิตในช่วงวัยเด็กตอนนี้อยู่หรือระยะปฐมวัยเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างเด็กอายุแรกเกิดจนถึงเริ่มเข้าชั้นประถมศึกษาจะมีผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก และเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาเด็กในวัยต่อไป ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับนี้จึงควรเป็นการจัดการศึกษาที่จะเสริมสร้างพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กให้มีความพร้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานอบรมเลี้ยงดูเด็กระดับก่อนประถมศึกษาต่าง ๆ เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือโรงเรียนอนุบาล เป็นสถานที่ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ นอกเหนือจากสิ่งที่ได้รับจากบ้าน และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพไปพร้อมๆกันด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับปฐมวัยไม่ใช่เพียงแต่เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าเรียนต่อในประถมศึกษาเท่านั้น แต่ควรเป็นการช่วยเด็กให้มีชีวิตสมบูรณ์แบบตามที่ได้ปฐมวัยพึงจะมี เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่พร้อมที่จะเรียนรู้ ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องมียุทธวิธีสอนให้เหมาะสมเพื่อให้เด็กดำรงชีวิตในวัยเริ่มต้นด้วยความสุขและมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ไปได้อย่างเต็มที่ (เยาเวพา เดชะคุปต์, 2549, หน้า 16-17)

3. รูปแบบของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมามีจัดกันเป็นหลายรูปแบบและแต่ละแบบก็มีจุดมุ่งหมาย วิธีการ ความเป็นมา และหน่วยงานที่รับผิดชอบแตกต่างกันออกไป

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547, หน้า 2-5) กล่าวว่า ปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย มีวิธีการที่แตกต่างกันไปอาจจำแนก 2 แบบ คือ บริบาลศึกษา และอนุบาลศึกษา บริบาลศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 2-4 ปี มีจุดประสงค์เพื่อ ปลูกพื้นฐาน ทักษะ การช่วยเหลือตนเอง และการเข้าสังคม ซึ่งมีประโยชน์มากสำหรับเด็ก เพราะเด็ก จะได้เพื่อนได้ ประสบการณ์ ได้รับการส่งเสริมทางด้านภาษา ลักษณะของการจัดอาจเป็นรูปแบบโรงเรียน เรียกว่า โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) หรือศูนย์เด็กเล็กกลางวัน (Daycare Center) หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย อนุบาลศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวม มีการจัดการเรียน การสอนอย่างเป็นระบบในโรงเรียนอนุบาล (kindergarten) รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ปรัชญา และบริบทของสังคมของที่นั้น ๆ ซึ่งในปัจจุบันจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การจัดการศึกษาปฐมวัยแบบเน้นพัฒนาการ หรือแบบเตรียมความพร้อม เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ให้ความสำคัญเด็ก และพัฒนาการของเด็กอย่างครอบคลุม ทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา

รูปแบบที่ 2 การจัดการศึกษาปฐมวัย แบบเน้นหน้าที่ หรือแบบเน้นวิชาการ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เด็กอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ซึ่งเป็นที่นิยมในสังคมที่ต้องการให้เด็กมีความสามารถโดยเร็ว โดยไม่สนใจต่อพัฒนาการและความเครียดในตัวเด็ก เป็นการเร่ง และฝืนพัฒนาการของเด็ก เด็ก ๆ อาจฝึกและเรียนรู้การอ่านออกเขียนได้ตามแบบและวิธีการของตนเอง โดยวิธีสอนภาษาแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์

รูปแบบที่ 3 การจัดการศึกษาปฐมวัยแบบเน้นสถานการณ์ หรือแบบตามอัธยาศัย เป็นการเรียนการสอนอิสระ โดยผู้ปกครอง หรือครอบครัว เป็นผู้จัดการเรียนการสอน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โรงเรียนบ้าน (Home school) ซึ่งวิธีการจัดการศึกษานี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของครอบครัว ที่จะทำให้เด็กได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ

พรสวรรค์ วีระยุทธศิลป์ (2548, หน้า 6) ได้ให้ความเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยใน 10 ปีข้างหน้า คือ 1) ควรได้เรียนรู้จากตัวอย่างบุคคลที่ดีและเหมาะสมประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี และ 2) เด็กควรได้เรียนรู้และยอมรับความจริงของตนเองและ

สังคมแวดล้อมที่เกิดขึ้น ซึ่งเด็กจะเรียนรู้อย่างมีเหตุผล วิลาสิณี ฤกษ์รุจิพิมล (2540) ได้ให้ความเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยในทศวรรษหน้า จะต่างกับปัจจุบันตรงที่เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครู และครอบครัว ในการที่จะสร้างเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทุกด้าน โรงเรียนจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเด็ก ครอบครัว และโรงเรียน ต้องมีความร่วมมือและสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เด็กย่อมมีพัฒนาการที่ดี

เยาวพา เดชะคุปต์ (2549, หน้า 29-33) กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยว่ามีนักจิตวิทยา นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงหลายรูปแบบซึ่งแต่ละแบบ มีจุดมุ่งหมายวิธีการ ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) เป็นชื่อที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3-7 ปี คำว่า “โรงเรียนอนุบาล” นี้ เริ่มต้นโดย เฟดเดอริค โฟรเบล (Federich Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศเยอรมนี การจัดการศึกษาอนุบาลจะเน้นการจัดสิ่งแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์และหลักสูตรที่จะมุ่งพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ โดยเน้นกิจกรรมการเล่น การปรับตัว การแสดงออกทางร่างกายและการฝึกการทำงาน และการอยู่ร่วมกัน (Hymes, 1967, P. 65)

2. สถานบริบาลเด็ก (Nursery School) ไฮม์ส (Hymes, 1967, P. 65) กล่าวว่า “สถานบริบาลเด็ก” หรือ “เนอสเซอริ” เป็นโครงการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กวัย 2-5 ปี โดยส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. โรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเข้าเรียน (Preschools) หรือบางที่เรียกว่า “สถานบริบาล” (Nursery School) เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อเน้นพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กและเสริมสร้างกิจกรรมเฉพาะด้านที่เรียกว่า “Enrichment Activities” ซึ่งเป็นโครงการครึ่งวันปัจจุบันโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเข้าเรียนจะเน้นพัฒนาการด้านสติปัญญา โดยเน้นในรูปแบบของกิจกรรมการเล่น

4. ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Child Care Center) คือ ศูนย์ที่ให้บริการการเลี้ยงดูเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 4 ปี สำหรับพ่อแม่ที่ทำงานในเวลากลางวันตั้งแต่เช้าถึงเย็น ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กในชุมชนต่าง ๆ ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น Day Care Center, Child Care Center, Day Nursery หรือ Children’s Center ซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่อว่าอย่างไรก็ตาม ก็คือโครงการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี ที่พ่อแม่มีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โดยต่างจากสถานบริบาลหรือ Nursery School ในแง่ที่ว่าดูแลเด็กในช่วงอายุที่สูงกว่าสถานบริบาลและจะมุ่งพัฒนาเด็กในด้านร่างกาย การเคลื่อนไหว อารมณ์

สติปัญญา สุนทรียภาพ พัฒนาการทางสังคม และการเตรียมความพร้อม เพื่อเรียนต่อในระดับประถม

5. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family Day Care Homes) คือ ศูนย์รับเลี้ยงเด็กที่จัดทำขึ้นที่บ้าน ซึ่งจะจัดขึ้นสำหรับรับเลี้ยงเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3-4 ปี ในบ้านของตน โดยรับเด็กจำนวนน้อยคน ซึ่งต้องมีใบอนุญาตจัดตั้ง (Feeney & others, 1987)

6. โครงการเฮดสตาร์ท (Head Start) คือ โครงการสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนหรือมีรายได้ต่ำทั้งนี้เพื่อให้โอกาสเด็กได้มีโอกาสพัฒนาเท่าเทียมกับเด็กอื่น ๆ โดยจะรับเด็กที่มีอายุก่อนเข้าเรียนราว ๆ 4 ปี เพื่อจัดพัฒนาเด็ก และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก (Hymes, 1967, P. 65)

7. ศูนย์แม่และเด็ก (Parent – Child Centers) คือ โครงการที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการศึกษาแก่แม่และเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี

8. โครงการโฮมสตาร์ท (Home Start) คือ โครงการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนเช่นกัน โดยเน้นการให้การศึกษาแก่พ่อแม่และเด็กที่บ้าน บางครั้งเป็นการให้การศึกษาแก่เยาวชนหรือวัยรุ่นที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา

9. โครงการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ (Parent Education) คือ โครงการที่ให้การศึกษาแก่พ่อแม่เกี่ยวกับพัฒนาการและการอบรมเลี้ยง และการให้การศึกษาบุตร ซึ่งอาจเป็นการจัดที่สถาบันการศึกษาหรือที่บ้านของเด็ก รวมทั้งโครงการจัดการศึกษาให้กับเด็กทารกและเด็กวัยเตาะแตะ สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ว่าจะจัดในรูปแบบใด ทุกรูปแบบมุ่งเน้นการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย การให้ความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งการจัดสามารถจัดดูแลที่บ้านและจัดในสถานพัฒนา ซึ่งเรียกแตกต่างกันไป เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก (Nursery) โรงเรียนเตรียมอนุบาล (Nursery School) โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) ทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสในการเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กและครอบครัวมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณพร กาญจนภา (2544) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารเรียนจัดให้มีสนามและเครื่องเล่นสำหรับเด็ก อาคารเรียนเป็นอาคารชั้นเดียว สถานรับเลี้ยงเด็กจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการของข้าราชการทหารภายในหน่วยงาน มีการบริหารงานตามนโยบายของกองทัพ ปัญหาจากการวิจัย พบว่า พื้นที่ทั้งภายนอกและภายในอาคาร

เรียนคัมแคบ งบประมาณในการบริงงานไม่เพียงกับค่าใช้จ่าย และบุคลากรที่ทำหน้าที่นิเทศ การสอนมีไม่เพียงพอ ในการจัดการเรียนการสอนพบว่าขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันส่วนผู้รับผิดชอบการจัดโภชนาการยังไม่เคยเข้ารับการอบรมทางด้านโภชนาการเด็ก และผู้ปกครองและคนในชุมชนมีการกิจทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในสถานรับเลี้ยงเด็กได้

นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล พบว่ามีการปฏิบัติบ้าง และไม่ปฏิบัติ บ้างอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ด้านการติดต่อ สื่อสาร ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ คือ การบริจาคสิ่งของวัสดุเหลือใช้และเงินทุน การช่วยเหลือ กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ปัญหาที่พบ คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาและไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนา เด็ก ผู้ปกครองมีฐานะยากจน

สุพัตรา คงขำ (2545) วิจัยเรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงาน ของคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ปกครอง มีความคาดหวังในการดำเนินงานของคณะกรรมการอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิฐานะ ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ของศูนย์ ฯ ไม่มีผลต่อความคาดหวังของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ฯ มี ผลต่อความคาดหวังในการดำเนินงาน

อัครเดช วรหาญ (2548) วิจัยเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนา เด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าความสามารถ ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับสูง ความสามารถของบุคลากรและงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก และผู้ปกครองมีความพึงพอใจในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับสูง

ณิชมน ปัทมเสวี (2548) วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมมีการบริการงานอยู่ ในระดับปานกลาง ปัญหาการบริหารงาน ได้แก่ งานวิชาการ งานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม งานบุคลากร ผลการเปรียบเทียบขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกันมี สภาพการบริหารงานต่างกันในด้านอาคารสถานที่ และด้านบุคลากร โดยองค์การบริหารส่วน ตำบลขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารมากกว่าขนาดเล็ก ปัญหาการบริหารงาน พบว่า องค์การ บริหารส่วนตำบลขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหามากกว่าขนาดใหญ่ในทุกด้าน

วิไล ธนวิวัฒน์ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียน เอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติได้ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนมีการปฏิบัติมาเป็นอันดับแรก รองลงมาตามลำดับคือ การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานกิจการนักเรียน การเรียนการสอน การบริหารงานบุคลากร ปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน และการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ปัญหาการบริหารโรงเรียนพบว่ามีปัญหาการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง และการบริหารบุคลากร การบริหารธุรการการเงินประสิทธิผลของโรงเรียนการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นปัญหาการปฏิบัติในระดับปานกลาง และการบริหารงานอาคารสถานที่ การเรียนการสอน ปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน และการบริหารงานกิจการเรียนเป็นปัญหาในระดับน้อย

อนุรักษ์ มาสเนตร (2552) การทำวิจัยเรื่องศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษิตตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานการบริการด้านการศึกษิตตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ มีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษิตตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู พบว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เก็บค่าบริการน้อย มีการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัยค่อนข้างน้อย เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอที่จะมาดำเนินงาน รวมถึงขาดการดูแล และสนับสนุนจาก ภาครัฐ

อรอุมา สิ้นสุ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมิต คุณานุวัฒน์ และ ดร.ภวนา เผ่าน้อย (2550) การทำวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลผลผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ลำดับที่หนึ่ง ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยลำดับที่สอง ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ลำดับที่หนึ่ง ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และลำดับที่สองหรือลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าเพศแตกต่างกัน ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

สุปราณี รื่นพิทักษ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านโภชนาการและคุณสมบัติของครู ส่วนในด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

กุศล สุนทรธาดา และจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544) ศึกษาเรื่องรูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย, หน้า กรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดบริการเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย มีรูปแบบการจัดบริการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับประเภทของเด็ก คือมีการบริการให้ทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มอายุเด็กและจุดมุ่งหมายของการจัดบริการ กล่าวคือมีรูปแบบบริการดูแลเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด สำหรับทารกวัย 0-1 ปี บริการดูแลเลี้ยงดูเด็กวัยเตาะแตะ (1-3 ปี) ให้มีพัฒนาการตามวัย บริการเตรียมความพร้อมเด็กก่อนวัยเรียน (3-6 ปี) และบริการจัดการศึกษาแก่เด็กวัยก่อนประถมศึกษา (5-6 ปี) ซึ่งบริการดังกล่าวมีการจัดทั้งในและนอกระบบโรงเรียน สำหรับปัจจัยกำหนดคุณภาพของสถานบริการเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพ ได้แก่ (1) ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดบริการให้แก่เด็กปฐมวัย (2) มีระบบบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพทั้งการจัดระบบการเงิน-บัญชีที่สามารถตรวจสอบได้ มีการระดมทุนจากหลายแหล่ง และมีการจัดบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน โดยบุคลากรส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาอบรมด้านเด็กปฐมวัย (3) มีจุดเน้นในการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยมีการจัดบริการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย มีการจัดสภาพแวดล้อมที่หลากหลายด้วยสื่อการเรียนรู้ มีมุมของเล่นและวัสดุอุปกรณ์ที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และสอดคล้องกับความสนใจของเด็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล (4) มีมาตรฐานด้านโภชนาการ ความสะอาด และความปลอดภัยสูง (5) มีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานบริการ (6) มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลพัฒนาการเด็กตามวัยอย่างต่อเนื่อง

มาลี โชติมา (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ปกครองมีความต้องการในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการ

ในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ผู้ปกครองที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีความต้องการในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

สุตารัตน์ วัฒนพุกษา (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของครูใหญ่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชนเขตการศึกษา 1 พบว่า ปัญหาในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาล เขตการศึกษาที่ 1 ที่มีค่าร้อยละ สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ผู้ปกครองไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องการดูแลเด็ก (2) ผู้ปกครองไม่มีเวลาเข้ามาเป็นอาสาสมัคร (3) ผู้ปกครองไม่กล้าแสดงความคิดเห็นและผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

อนุรักษ์ มาสเนตร. (2552) การทำวิจัยเรื่องศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ มีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษามาตรฐาน ศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัย ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู พบว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เก็บค่าบริการน้อย มีการดำเนินงานตามมาตรฐาน ศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ค่อนข้างน้อย เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอที่จะมาดำเนินงาน รวมถึงขาดการดูแลและสนับสนุนจาก ภาครัฐ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าจ้ง จังหวัดพะเยา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็ก ประจำปี 2554 จำนวน 70 คน

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น ข้อมูลส่วนบุคคล (ผู้ปกครองเด็ก)
  - 1.1 เพศ
    - 1.1.1 ชาย
    - 1.1.2 หญิง
  - 1.2 อายุ
    - 1.2.1 ช่วงอายุ ต่ำกว่า 30 ปี
    - 1.2.2 ช่วงอายุ 30 – 40 ปี
    - 1.2.3 ช่วงอายุ 41 – 50 ปี
    - 1.2.4 ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป
  - 1.3 ระดับการศึกษา
    - 1.3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
    - 1.3.2 ปริญญาตรี
    - 1.3.3 สูงกว่าปริญญาตรี

- 1.4 รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน
  - 1.4.1 น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน
  - 1.4.2 5,000–10,000 บาท/เดือน
  - 1.4.3 10,001–20,000 บาท/เดือน
  - 1.4.4 20,001–30,000 บาท/เดือน
  - 1.4.5 มากกว่า 30,000 บาท/เดือน

2. ตัวแปรตาม ระดับความต้องการการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยใน 6 ด้าน

- 2.1 การส่งเสริมสุขภาพ
- 2.2 การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- 2.3 บริการอาหารสะอาด ปลอดภัย
- 2.4 สิ่งแวดล้อมและปลอดภัย
- 2.5 บุคลากร
- 2.6 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด สำหรับใช้ในการสอบถามผู้ปกครองของเด็กเป็น 2 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน คือ

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความร่วมมือไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากประชากร จำนวน 70 คน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ยม
3. การเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองภายในเวลาที่กำหนดและได้แบบสอบถามคืน จำนวน 70 ฉบับ
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

พิจารณาตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (%) แล้วนำมาเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การจัดการศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานคุณวุฒิเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภออง จังหวัดพะเยา ให้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( ) โดยนำค่าเฉลี่ยมาแปลผลตามเกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ โดยใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าอัตราภาพชั้น} &= \frac{\text{ค่าพิสัยสูงสุด} - \text{ค่าพิสัยต่ำสุด}}{\text{จำนวนพิสัย}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

- 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการมากที่สุด
- 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการมาก
- 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการปานกลาง
- 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการน้อย
- 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าสัก จังหวัดพะเยา โดยเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าสัก จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2554 จำนวน 70 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา จำนวน 70 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมดจำนวน 70 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (%) แล้วนำมาเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การจัดการศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าสัก จังหวัดพะเยา ให้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( ) โดยนำค่าเฉลี่ยมาแปลผลตามเกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (n=70)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	27	38.60
2) หญิง	43	61.40
รวม	70	100.00
2. อายุ		
1) ต่ำกว่า 30 ปี	32	45.70
2) ระหว่าง 31 – 40 ปี	11	15.70
3) ระหว่าง 41 – 50 ปี	27	38.60
รวม	70	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=70)	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
1) ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	70	100
รวม	70	100.00
4. รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน		
1) น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน	40	57.1
2) 5,000 – 10,000 บาท/เดือน	30	42.9
รวม	70	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.40 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.60 ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.60 และช่วงอายุน้อยที่สุด คืออายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.70 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 57.10 และมีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 42.90

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การศึกษากิจการบริหารจัดการด้านการศึกษามาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม โดยภาพรวม

การบริหารจัดการ	μ	ระดับ	
1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.73	0.43	มาก
2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	3.70	0.45	มาก
3. ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย	3.58	0.49	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย	3.57	0.53	มาก
5. ด้านบุคลากร	3.83	0.36	มาก
6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	3.63	0.48	มาก
รวม	3.67	0.45	มาก

จากตาราง 2 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.83$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ($\mu=3.73$) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ($\mu=3.70$) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ($\mu=3.63$) ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ($\mu=3.58$) และด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.57$)

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	μ		ระดับ
1. เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง	3.81	0.39	มาก
2. ครูให้ความสำคัญกับการตรวจร่างกายเด็กทุกคน ก่อนรับเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.63	0.48	มาก
3. ส่งเสริมการฝึกนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกวัน	3.80	0.40	มาก
4. อาหารที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการ ครบ 5 หมู่	3.73	0.44	มาก
5. คุณภาพของนมที่เด็กได้ดื่ม	3.81	0.39	มาก
6. อาหารว่างที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการ	3.64	0.39	มาก
รวม	3.73	0.41	มาก

จากตาราง 2 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และคุณภาพของนมที่เด็กได้ดื่ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.81$) รองลงมาคือ ส่งเสริมการฝึกนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกวัน ($\mu=3.80$) และอาหารที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการ ครบ 5 หมู่ ($\mu=3.73$) ตามลำดับ ส่วนครูให้ความสำคัญกับการตรวจร่างกายเด็กทุกคน ก่อนรับเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.63$)

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก
เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	μ		ระดับ
1. เด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุ	3.71	0.45	มาก
2. เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและเลือกกิจกรรมตามความสนใจ เรียนรู้ โดยผ่านการเล่น เช่น เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก	3.64	0.48	มาก
3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	3.69	0.46	มาก
4. ครูให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการของเด็ก	3.73	0.44	
5. ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถและความถนัดของ ตนเอง เช่น ร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ	3.77	0.42	มาก
รวม	3.70	0.45	มาก

จากตาราง 4 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
กรมอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ด้านการ
ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถและความถนัดของตนเอง เช่น ร้องเพลง
กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.77$) รองลงมาคือ ครูให้ความสำคัญ
ต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการของเด็ก ($\mu=3.73$) และเด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการ
ตามเกณฑ์อายุ ($\mu=3.71$) ตามลำดับ ส่วนการเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและเลือกกิจกรรมตาม
ความสนใจ เรียนรู้โดยผ่านการเล่น เช่น เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.64$)

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก
เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการบริการอาหารสะอาดปลอดภัย

ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย	μ		ระดับ
1. อาหารสะอาด ปลอดภัย	3.64	0.48	มาก
2. สถานที่เตรียมและปรุงอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ	3.54	0.50	มาก
3. น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด	3.66	0.47	มาก
4. การกำกับ ดูแล การปรุงอาหารให้สะอาด ปลอดภัย	3.56	0.50	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย	μ		ระดับ
5. อุปกรณ์ และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหารสะอาดและปลอดภัย	3.59	0.49	มาก
6. ตู้เก็บภาชนะที่มิดชิด ปลอดภัย สามารถป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรค	3.54	0.50	มาก
รวม	3.58	0.49	มาก

จากตาราง 5 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพะเยา ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.66$) รองลงมาคือ อาหารสะอาด ปลอดภัย ($\mu=3.64$) และอุปกรณ์ และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหารสะอาดและปลอดภัย ($\mu=3.59$) ตามลำดับ ส่วนสถานที่เตรียมและปรุงอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ และตู้เก็บภาชนะที่มิดชิด ปลอดภัย สามารถป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรค มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.54$)

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย

ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย	μ		ระดับ
1. บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในสะอาด ปลอดภัย	3.67	0.47	มาก
2. ห้องน้ำ ห้องส้วม สะอาดถูกสุขลักษณะ	3.57	0.49	มาก
3. เครื่องเล่นสนามปลอดภัยกับเด็ก	3.49	0.50	ปานกลาง
4. เครื่องเล่นสนามเพียงพอกับเด็ก	3.44	0.50	ปานกลาง
5. ตัวอาคาร มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย	3.67	0.47	มาก
6. การจัดการขยะถูกสุขลักษณะ	3.64	0.63	มาก
7. มาตรการความปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงพร้อมใช้งาน, มียาม, มีอุปกรณ์เซฟตี้ที่คัทป้องกันระบบไฟฟ้า	3.59	0.64	มาก
8. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายนอก ปลอดภัย	3.50	0.50	มาก
รวม	3.57	0.52	มาก

จากตาราง 6 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษิตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบาง จังหวัดพะเยา ด้านสิ่งแวดล้อม สะอาดและปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในสะอาดปลอดภัย และตัวอาคาร มั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.67$) รองลงมาคือ การจัดการขยะถูกสุขลักษณะ ($\mu=3.64$) และมาตรการความปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงพร้อมใช้งาน, มียาม, มีอุปกรณ์เซฟตี้ที่ค้ำ ป้องกันระบบไฟฟ้า ($\mu=3.59$) ตามลำดับ ส่วนเครื่องเล่นสนามเพียงพอกับเด็ก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.44$)

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร	μ		ระดับ
1. ครูดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลพัฒนาการ เด็กทุกคน	3.84	0.36	มาก
2. ครูมีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ในการจัดการ การเรียนรู้และดูแลเด็ก	3.89	0.32	มาก
3. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ความไว้วางใจกับเด็ก	3.87	0.33	มาก
4. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เช่น พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย	3.86	0.35	มาก
5. อัตราส่วนครูเหมาะสมต่อการดูแลเด็ก	3.71	0.45	มาก
รวม	3.83	0.36	มาก

จากตาราง 7 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษิตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบาง จังหวัดพะเยา ด้านบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูมีความรู้ความสามารถ หรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และดูแลเด็ก ($\mu=3.89$) รองลงมาคือ ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ความไว้วางใจกับเด็ก ($\mu=3.87$) และครู เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เช่น พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ($\mu=3.86$) ตามลำดับ ส่วนอัตราส่วนครูเหมาะสมต่อการดูแลเด็ก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.71$)

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก
เทศบาลตำบลแม่ยม ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	μ	ระดับ	
1. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.66	0.47	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับด้านการเรียน การสอนแก่ผู้ปกครอง	3.54	0.50	มาก
3. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุม การพบปะสนทนาเกี่ยวกับ การพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก	3.64	0.48	มาก
4. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นและรับนโยบาย ต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.69	0.46	มาก
รวม	3.63	0.47	มาก

จากตาราง 8 พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ด้านการมี
ส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.63$)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นและรับนโยบาย
ต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\mu=3.69$) รองลงมาคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\mu=3.66$) และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุม การพบปะสนทนา
เกี่ยวกับการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก ($\mu=3.64$) ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมในการได้รับ
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนแก่ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.54$)

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยอิสระเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2554 จำนวน 70 คน จากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 70 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 70 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์การจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา มีข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 34 ข้อ วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการศึกษา

จากผลการวิจัยการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ผลปรากฏตามรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.40 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.70 และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 57.10
2. การศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยรวมการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้านเรียงตามลำดับดังนี้

2.1 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า การบริหารจัดการอยู่ในระดับสูงที่สุดคือ เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และคุณภาพของนมที่เด็กได้ดื่ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ส่งเสริมการฝึกนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกวัน และอาหารที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการ ครบ 5 หมู่ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ครูให้ความสำคัญกับการตรวจร่างกายเด็กทุกคน ก่อนรับเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า การส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถและความถนัดของตนเอง เช่น ร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครูให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการของเด็ก และเด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ส่วนการเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและเลือกกิจกรรมตามความสนใจ เรียนรู้โดยผ่านการเล่น เช่น เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก

2.3 ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ อาหารสะอาด และอุปกรณ์ และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหารสะอาดและปลอดภัย ตามลำดับ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือ สถานที่เตรียมและปรุงอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ และตู้เก็บภาชนะที่มิดชิด ปลอดภัย สามารถป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรค

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในสะอาดปลอดภัย และตัวอาคาร มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การจัดการขยะถูกสุขลักษณะ และมาตรการความปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงพร้อมใช้งาน, มียาม, มีอุปกรณ์

เซฟตี้คัทป้องกันระบบไฟฟ้า ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่วนเครื่องเล่นสนาม เพียงพอกับเด็ก

2.5 ด้านบุคลากร การบริหารจัดการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพะเยา ด้านบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ครูมีความรู้ความสามารถ หรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และดูแลเด็ก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ความไว้วางใจกับเด็ก และครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เช่น พุดจาไฟเราะอ่อนหวาน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อัตราส่วนครูเหมาะสมต่อการดูแลเด็ก

2.6 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพะเยา ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายตามลำดับค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นและรับนโยบายต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุม การพบปะสนทนาเกี่ยวกับการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ส่วนการมีส่วนร่วมในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับด้านการเรียน การสอนแก่ผู้ปกครอง

อภิปรายผลการศึกษา

การบริหารจัดการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพะเยา ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า การบริหารจัดการด้านบุคลากรมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย

1. ด้านบุคลากร พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย การบริหารจัดการด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ครูมีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และดูแลเด็กในระดับสูงสุด

รองลงมาคือ ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ความไว้วางใจกับเด็ก ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา มีครูที่สำเร็จการศึกษาด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยตรง ทั้งยังมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เป็นผู้ที่มีความสุขทั้งด้าน ร่างกาย บุคลิกภาพ และจิตใจ นอกจากนี้เทศบาลตำบลแม่ยม มีการสนับสนุนครูเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาความรู้ และจัดการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนได้ถูกต้องตามมาตรฐาน ศูนย์เด็กเล็กสอดคล้องกับ กรมอนามัย (2548, หน้า 2-4) ได้กำหนดคุณลักษณะของครูหรือผู้ดูแลเด็กศูนย์เด็กเล็ก โดยกล่าวว่า ครูหรือผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลสำคัญ เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดเมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสุขทั้งด้าน ร่างกาย บุคลิกภาพ และจิตใจ ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กอย่างสม่ำเสมอและมีอัตราส่วนการดูแลเด็กเหมาะสม

2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และคุณภาพของนมที่เด็กได้ดื่มในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ส่งเสริมการฝึกนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกวัน ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม ให้ความสำคัญด้านส่งเสริมสุขภาพเป็นอันดับแรก ซึ่งจะส่งผลกับพัฒนาการของนักเรียนในหลายด้าน ได้แก่ พัฒนาการด้านสมอง พัฒนาการด้านร่างกาย ส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้ของเด็กอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการคัดแยกเด็กที่ป่วยเพื่อป้องกันการแพร่ของเชื้อโรค ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในการดูแลเด็กเรื่องสุขภาพเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ กรมอนามัย (2548, หน้า 21) ได้กล่าวว่า การที่จะช่วยให้เด็กมีความสุขดี เจริญเติบโตและพัฒนาได้อย่างเหมาะสม เด็กทุกคนได้รับการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการโดยชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ส่งเสริมการฝึกนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น มีการแปรงฟันหลังการรับประทานอาหารกลางวัน เด็กทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายเป็นประจำพร้อมทั้งบันทึกข้อมูล มีการแยกเด็กป่วยออกเป็นสัดส่วน

3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถและความถนัดของตนเอง เช่น ร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ครูให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการของเด็กและเด็กทุกคน

ได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุ ซึ่งเป็นไปตามกับแนวคิดของ วาโร เพ็งส์วัสดี (2542, หน้า 109) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต้องมีความสำคัญ และให้คุณค่าต่อเด็กโดยต้องมุ่งพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควรให้โอกาสเด็กได้เล่น และลงมือปฏิบัติอย่างอิสระ นอกจากนี้จะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติ วุฒิภาวะและความต้องการของเด็กด้วย โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุขได้นั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความแตกต่างของเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างเหมาะสมส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เป็นไปตาม กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547, หน้า 12-13) กล่าวไว้ว่า สำหรับเด็กปฐมวัย ไม่ใช่การอ่าน คัด เขียน และคิดเลข แต่ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะเป็นองค์ความรู้สะสม ซึ่งต้องเกิดจากการเล่นหรือการทำกิจกรรม ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากบ้าน หรือที่ครูจัดขึ้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ข้อความรู้ด้วยการซึมซับประสบการณ์จากการพูด การฟัง การสังเกต และการใช้ความคิดขณะทำกิจกรรม และสัมผัสกิจกรรมที่เด็กได้รับนั้นต้องสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็กด้วย

4. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นและรับนโยบายต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุม การพบปะสนทนาเกี่ยวกับการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบล แม่ยม มีการเชิญผู้ปกครองประชุมชี้แจงการจัดกิจกรรมและข่าวสารต่างๆของศูนย์เด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ มีการรายงานผลด้านพัฒนาการของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่อง และยังมีการจัดให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนในเทศกาลและวันสำคัญต่างๆทุกปีการศึกษา ช่วยสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนและผู้ปกครอง จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียน และช่วยในการหาแนวทางเสริมสร้างการเรียนรู้ให้นักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2544, หน้า 16-21) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน เป็นการสร้างคุณค่าการศึกษาให้กับเด็กและเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสังคม เพราะหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครูและโรงเรียนในการสร้างสรรค์พัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำโรงเรียน วิธีปฏิบัติและการดำเนินงานของโรงเรียน การประชุมศึกษาและการเยี่ยมบ้าน จัดโทรศัพท์สายด่วน จดหมายข่าว โหมมเพจ แผ่นพับข้อมูลโรงเรียน และปฏิทินการศึกษา ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนทั้งเป็นผู้สอน เป็นผู้ช่วยครู ตลอดจนจนถึงเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน มีบริการห้องสมุดของเล่น ศูนย์ดูแลเด็ก ศูนย์แลกเปลี่ยนของผู้ปกครองเหลือใช้ และมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายร่วมกับโรงเรียน การสรรหาบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดหลักสูตร เป็นต้น

5. ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย การบริหารจัดการด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ อาหารสะอาด ปลอดภัย และอุปกรณ์ และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหารสะอาดและปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องมาจาก ได้รับความสนใจและการสนับสนุนงบประมาณจากคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่ยม ให้มีการสร้างโรงอาหารแยกเป็นสัดส่วน มีการจัดหาภาชนะใส่อาหาร และตู้เก็บภาชนะที่สะอาด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากเชื้อโรค และยังได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการอาหาร เรื่องความสะอาดในการปรุงอาหาร ให้สดใหม่ สะอาด รสชาติอร่อย นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำกับดูแลเรื่องความสะอาดของอาหารทุกวัน เพื่อสุขภาพที่ดีของนักเรียน สอดคล้องกับ กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขของสุขภาพิบาลอาหาร กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข (2545, หน้า 51) กล่าวไว้ว่า อาหารเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขตลอดอายุไข เช่น กินอาหารครบ 5 หมู่ กินพืชผักให้มาก หลีกเลี่ยงการกินอาหารรสหวานจัดและเค็มจัด กินอาหารที่สะอาดปราศจากการปนเปื้อน งดหรือลดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แต่สิ่งที่พึงระวังอีกอย่างหนึ่งคือ ความปลอดภัยของอาหารและอันตรายในอาหารความปลอดภัยของอาหารหมายถึง อาหารที่จัดเตรียมปรุงผสมและกินอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการแล้วไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคอาหารนั้น อันตรายในอาหาร หมายถึงอาหารมีการปนเปื้อนของสารซึ่งไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายเมื่อบริโภคเข้าไป

6. ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย พบว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในสะอาดปลอดภัย และตัวอาคาร มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย รองลงมาคือ การจัดการขยะถูกสุขลักษณะ และมาตรการความปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงพร้อมใช้งาน, มียาม, มีอุปกรณ์เซฟตี้คัทป้องกันระบบไฟฟ้า ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยม มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนให้น่าอยู่ มีโต๊ะเก้าอี้ ขนาดและจำนวนเหมาะสมกับวัยของนักเรียนและการใช้งาน มีการตกแต่งห้องเรียนให้สะอาดสวยงาม มีอากาศถ่ายเทสะดวก เชื้อต่อการเรียนรู้ มีการจัดการขยะภายในศูนย์อย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันสัตว์

นำโรค มีนักการดูแลความสะอาดภายในศูนย์ ทุกวัน ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยมีเจ้าหน้าที่ดูแลอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ในการเรียนการสอนให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และยังมีครูดูแลเรื่องความปลอดภัยในการรับ-ส่ง นักเรียนจากโรงเรียนไปยังบ้าน เป็นไปตาม พรชัย สมพงษ์พันธ์ (2546, หน้า 15) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ว่า ต้องคำนึงถึงหลัก 4 ประการ คือ (1) ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุหมั่นตรวจสอบอาคารเรียน และสภาพแวดล้อม จัดอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุ (2) ความปลอดภัยจากโรคติดต่อ ต้องดำเนินการในเรื่องคุณภาพของน้ำดื่ม ควบคุมการจัดอาหารกลางวัน ห้องน้ำมีความสะอาด (3) มีความร่มรื่น สวยงาม สะดวกสบาย โดยตกแต่งอาคารสถานที่ บริเวณสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และ (4) ความเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกาย เช่น การจัดโต๊ะเรียนให้พอดีกับขนาดร่างกาย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากผลการวิจัย ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอนุบาล และการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่ยม อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

1.1 ด้านบุคลากร แบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน และจัดอัตราส่วนครูให้เหมาะสมกับจำนวนของนักเรียน เพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง

1.2 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพของผู้เรียน เช่น มีการจัดโครงการสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำ ส่งเสริมการฝึกสุขนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตและพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

1.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การมีส่วนร่วมในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนแก่ผู้ปกครอง กิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การจัดประสบการณ์ตามความสนใจของผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กตามช่วงวัย

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อทราบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเองเข้ากับสังคมและคนรอบข้างได้

1.5 ด้านการบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย จัดสถานที่เตรียมและปรุงอาหารสะอาดให้ถูกสุขลักษณะ สะอาด มีภาชนะป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรคและสัตว์นำโรค

1.6 ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรตรวจสอบเครื่องเล่นสนามให้มีความปลอดภัยต่อเด็กเล็ก และมีจำนวนที่เพียงพอกับเด็ก

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการศึกษา ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีบริบทเดียวกัน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลตำบลปง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลจิม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **คู่มือการจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามเกณฑ์
มาตรฐาน**. นนทบุรี: กรมอนามัย.
- กรมอนามัย. (2549). **คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ กรุงเทพมหานคร**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมอนามัย. (2548). **คู่มือการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ**. นนทบุรี:
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กร่าง ไพรวรรณ. (2545). ผู้เรียนเป็นสำคัญ. **สานปฏิรูป**, 4(47), 47-49.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ. **วารสารการศึกษา
ปฐมวัย**, 1-16.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย. **วารสารการศึกษา
ปฐมวัย**, 3(3), 17-24.
- กุลล สุนทรธาดา และ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ . (2544). **รูปแบบและระบบการจัดบริการสถาน
เลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย:กรณีพินิจศึกษา**. นครปฐม: สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิตวดี บรรเทิง. (2545). **สัมฤทธิ์ผลของโครงการศูนย์เด็กเล็กนอกระบบในชุมชนในเขต 3 (ภาค
ตะวันออก)**. ชลบุรี: ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 3 ชลบุรี.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (ผู้บรรยาย). (2544). **หลักสูตรและกิจกรรมเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ**.
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉิมมนต์ ปัทมเสวี. (2548). **สภาพและปัญหาการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนคร, ประจวบคีรีขันธ์.

- ทศพร เพ็งไทเส็ง. (2544) "กิจกรรมที่พัฒนาทักษะแก้ปัญหาในระดับชั้นอนุบาลในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพวงชมพู. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธรรมบุญ นวลใจ. (2549). หัวใจแห่งการศึกษาสำหรับเด็ก 1 – 5 ขวบ. กรุงเทพฯ:
คาแก้วการพิมพ์
- นภเนตร ธรรมบวร. (2541). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ. (2554). "สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ
ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล." วิทยานิพนธ์ ค.ม.,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิตยา ศษักดิ์. (2543). ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิ – 5 ปี. กรุงเทพฯ:
สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.
- ปัญญา ยางนอก. (2540). การศึกษากระบวนการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรก่อน
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลอำเภอ สังกัด
สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม., สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์,
บุรีรัมย์.
- พรชัย สมพงษ์พันธ์. (2546). การศึกษาประสิทธิผลของโครงการสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ใช้ใน
โรงเรียนภัทรบพิตร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
กรุงเทพฯ.
- มาลี โชติมา. (2546). การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของ
โรงเรียน อนุบาลโชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2544). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ:
เอพีกราฟฟิกส์ดีไซน์.
- รัศมี ต้นเจริญ. (25429). การบริการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ:
สถาบันราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ,บรรณานุกรม. (2547). พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- วรรณพร กาญจนานา. (2544). **สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
ในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2542). **การวิจัยการศึกษาปฐมวัย. โปรแกรมวิชาการวัดผลทางการ
ศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร. กรุงเทพฯ.
- วิไล ธนวิวัฒน์. (2544). **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับก่อน
ประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- สุพัตรา คงขำ. (2545). **ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการ
พัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, นนทบุรี.
- สุปราณี รื่นพิทักษ์. (2545). **การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มี
ต่อการจัดการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สุดาร์ตน์ วัฒนพฤกษา. (2545). **บทบาทของครูใหญ่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตการศึกษา 1.
วิทยานิพนธ์ คม., บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.**
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2546). **แนวทางปฏิบัติด้านส่งเสริม
สุขภาพ**. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมิน
คุณภาพ ภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ.
- อัครเดช วรหาญ. (2548). **ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระ
ของหลักสูตร รศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อนุรักษ์ มาสเนตร. (2552). **ศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษาตามมาตรฐาน
ศูนย์ เด็กเล็กกรมอนามัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเขตบางซื่อ**. สารนิพนธ์
กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

อภิญา เวชชชัย. (2544). **รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนา การศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อรอุมา ลินสุ่ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมิต คุณานูวัฒน์ ดร.ภานา เผ่าน้อย. (2550).

ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: ศูนย์พงษ์สวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

Feeney, S; Cristensen, D; & Moravich, E. (1987). **Who am I in the live of children ?**

3rd ed. Columbus: Merrill.

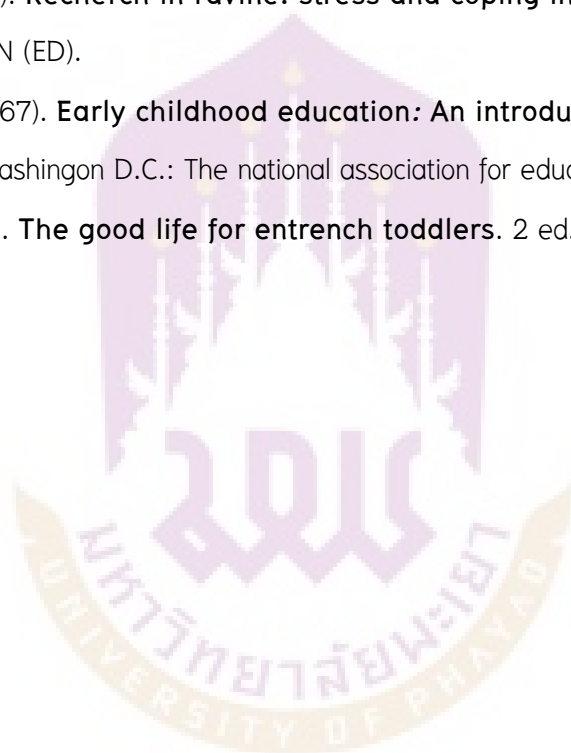
Honig, A.S. (1986). **Recherch in ravine: stress and coping in children in J.B. Mc.**

CRACKEN (ED).

Hymes, J.L.Jr. (1967). **Early childhood education: An introduction to the program.**

Washington D.C.: The national association for education of young children.

Keister, M. (1977). **The good life for entrench toddlers.** 2 ed. Washington, DC. NAEYC.

**แบบสอบถามการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบง
จังหวัดพะเยา**

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ สำหรับผู้ปกครองเด็ก
  2. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบง จังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง
  3. การตอบแบบสอบถามนี้ จะไม่มีผลต่อผู้ตอบแต่ประการใด จึงใคร่ขอความกรุณา จากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามสภาพความเป็นจริง
  4. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน คือ
    - ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
    - ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาตามมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบง จังหวัดพะเยา
- ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณ มาในโอกาสนี้

จุฬารัตน สุทธิพันธ์
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยพะเยา

แบบสอบถาม

เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอบง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ( ) ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ

 ต่ำกว่า 30 ปี 30 – 40 ปี 41 – 50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

 ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน

 น้อยกว่า 5,000 บาท / เดือน 5,000–10,000 บาท / เดือน 10,001–20,000 บาท / เดือน 20,001–30,000 บาท / เดือน มากกว่า30,000 บาท / เดือน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปาง
จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องการบริหารจัดการ ตามความเป็นจริง

ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับการบริหารจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การส่งเสริมสุขภาพ						
1	เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง					
2	ครูให้ความสำคัญกับการตรวจร่างกายเด็กทุกคนก่อนรับเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
3	ส่งเสริมการฝึกสุขนิสัยที่ดีในการดูแลตนเองของเด็ก เช่น เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกวัน					
4	อาหารที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการครบ 5 หมู่					
5	คุณภาพของนมที่เด็กทุกคนได้ดื่ม					
6	อาหารว่างที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการ					
การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก						
7	เด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุ					
8	เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและเลือกกิจกรรมตามความสนใจ เช่น เรียนรู้โดยผ่านการเล่น เช่น เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก					

ข้อ	ข้อคำถาม	ระดับการบริหารจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
10	ครูให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการของเด็ก					
11	ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถและความถนัดของตนเอง เช่น ร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ					
บริการอาหารสะอาด ปลอดภัย						
12	อาหาร และอุปกรณ์สะอาด และปลอดภัย					
13	สถานที่เตรียมและปรุงอาหาร สะอาดและถูกสุขลักษณะ					
14	น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด					
15	การกำกับ ดูแล การปรุงอาหารให้สะอาด ปลอดภัย					
16	อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหาร สะอาด และปลอดภัย					
17	ผู้เก็บภาชนะที่มิดชิด ปลอดภัย สามารถป้องกันแมลง หรือสัตว์นำโรค					
สิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย						
18	บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายใน สะอาด ปลอดภัย					
19	ห้องน้ำ ห้องส้วม สะอาดถูกสุขลักษณะ					
20	เครื่องเล่นสนามปลอดภัยกับเด็ก					
21	เครื่องเล่นสนามเพียงพอกับเด็ก					

ข้อ	ข้อคำถาม	ระดับการบริหารจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22	ตัวอาคาร มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย					
23	การจัดการขยะถูกสุขลักษณะ					
24	มาตรการความปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงพร้อมใช้งาน, มียาม, มีอุปกรณ์เซฟตี้คัทป้องกันระบบไฟฟ้า					
25	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายนอกปลอดภัย					
บุคลากร						
26	ครูดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลพัฒนาการเด็กทุกคน					
27	ครูมีความรู้ความสามารถ หรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และดูแลเด็ก					
28	ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ความไว้วางใจกับเด็ก					
29	ครูผู้ดูแลเด็กเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เช่น พูดจาไพเราะอ่อนหวาน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย					
30	อัตราส่วนครูเหมาะสมต่อการดูแลเด็ก					
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง						
31	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
32	การมีส่วนร่วมในการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนแก่ผู้ปกครอง					

ข้อ	ข้อคำถาม	ระดับการบริหารจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
33	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นและรับนโยบายต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
34	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุม การพบปะสนทนาเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก					

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	จุฬารวรรณ สุทธิพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด	8 ธันวาคม 2508
ที่อยู่ปัจจุบัน	8/9 หมู่ 3 ตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอปง จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	นักวิชาการการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2550	นักวิชาการการศึกษา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ค.บ. (คอมพิวเตอร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย
พ.ศ. 2531	ศศ.บ. (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย

